

ELOFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre 24 korona.
Egy hónapra 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre 28 korona.
Egy hónapra 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:
6-tusos sorokért soronként 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Ryiltáréért soronként 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1911.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF

Szerda, május 24.

Mai számunk főbb közleményei:

- A kultuszkielégítés tárgyalása.
- A hadsereg új törvénye.
- A békéscsabai mandátum.
- Tisza István beszéde.
- A franciársági katasztrófa.
- Színházi pletykák.

Tisza a klerikalizmus ellen

Arad, május 23.

Tisza István gróf ma a klerikalizmusról, annak hatalmaskodásáról beszélt. Ha még lennének szemforgatók és megteveszthetők, akik azt hirdetik, hogy klerikalizmus nincs s amit klerikalizmusnak néznek, az csak a vallás kultusza és a hit jogainak védelme: ezek szavait most már senki komolyan nem veheti. Tisza István gróf az a politikus, aki nem lát rémképeket, ok nélkül és idő előtt vészharangot nem kongat és hangulatkelés céljából állításokat meg nem kocskátat. Maga is vallásos, a maga hitfelekezetének ügyeit szeretettel, nagy buzgósággal és az ő nagy egyénisége mellett szinte csodálni való időáldozattal gondozó ember. Az ateizmusnak kárhóztatója, s ő volt az, aki a felekezetek szövetkezését ajánlotta annak káros hatásaival szemben. Ha tehát ő szót emel a klerikalizmus hatalmaskodó és megfélemlítő iránya ellen, akkor kétségtelen, hogy az komoly mérveket öltött, s az ellen a liberalizmusnak tiltó szót kell emelni. Tisza István gróf, a kit neve, atyjától örökölt tradíciói és a maga államferfiúi multja,

egyénisége ma a leghivatottabbá tesz arra, hogy a liberalizmus nevében, a liberalizmus védelmére sikra szálljon, kimondta ezt a szót.

— Második középkort nem engedünk csinálni!

Igen, ez készül, vagy legalább egyesek abban a reményben ringatják magukat, hogy a politizáló egyház-emberek és egyház-védők befolyását és mindenhatóságát ugyan arra a fokra tudják emelni, mint a minőt azok a középkorban élveztek. A középiskolai tanárok közül leplezetlen tendenciával tolják előtérbe azokat, a kik a politizáló katolicizmus által alapított szervezetek vezetői vagy katonai és érdemet, arra valóságot, szolgálati multat és más tiszteletreméltó jogcímeket szemérmetlenül mellőznek, ha azok birtokosa nem szegődik Barkóczy báró zászlaja alá. A klerikalizmus ujságaiban megbélyegzően írják ki az emberekről, hogy minő filozófiai nézeteket hirdet, vagy vall, szinte a hazaárulással tekintve egynek, ha valaki a felekezetiességgel szembehelyezkedett.

Hosszu lenne a méltatása ennek az iránynak, amelynek apróbb és nagyobb jelenségeit szinte lépten-nyomon, az ország középpontjain ép úgy, mint a talu kis társadalmában mindenki látja érezni, s amelynek egyik legutóbbi tobzódása a Budapesten tartott nagygyűlés jelenete volt: Polónyi Géza, az egyház védője, az antiszemita lobogóval. Ha mindezek nem is alapozták meg Magyarorszá-

gon a klerikalizmus számára a jövőt, — mindenestre szükségessé tették, hogy ezzel az iránynyal szemben megnyilatkozzék a magyarszabadelvűség, a mely nem fejezte be hivatását az egyházpolitikai törvények megalakításával s a mely azóta se szünt meg a magyar közélet élő szerve, véreben lüktető tulajdonsága lenne.

Ott, és olyan módon nyilatkozott meg, ahol a legnagyobb a sulya s a honnét mindenki várta. A munkapárt oldaláról, a munkapártot megteremtő, annak irányát nyitó államférfiu lelkéből. Jele és bizonyága ez annak, a mit eddig és ok volt hangoztatni, hogy a munkapárt politikai hitvallásban örököse és leszármazója a szabadelvű pártnak, s mint ilyen, nem lehet egy percig se hűtlen a liberalizmus gondolatához.

Tisza István gróf beszéde elfogulatlan ítélete volt a magyar közélet mai alakulásának. Rámutatott minden oldalon a túlzásokra, a szertelenségekre, a meg nem értett eszmék propagálóra, de az igazi, a komoly veszedelmet mégis a klerikalizmus oldalán jelölte meg. S ettől a veszedelemtől joggal félthette a társadalmat, mert az a gyűlölködés, az áskálódások, a személy ellen tüzött tusák programjával kezdte meg a harcot, s akarja békebontó munkáját folytatni. Lehet, hogy az a siker buzdította a nagy felgyürközésre, a melyet a keresztényszocialista párt Ausztriában szerzett. Lehet. De odaát bizonyára más a levegő. Tisza István grófnak

A botrány.

Írta: Pogány Béla.

Taffy, szegény jó püpos Taffy, egy idő óta zavaros hangulatokban volt. Szürke szemei vérben forogtak, gondozott vörös bajusza pedig csapzottan hullott a szájába. Egy hét óta állandóan forrált bort ivott és sokszor káromkodott is.

— Taffy, szegény, jó püpos Taffy, mi lelt, hogy így züllesz? kérdeztük tőle.

— A történet különös, amelyet csak részegen lehet elmondani és csak részegen lehet megérteni. Ronda házassági komédia s ha már ennyit bevallok, annyit jelent, hogy már közeledem a mámor diadalkapuja felé.

Kissé fellengősen beszélt, de ez máskor is szokása volt. Aztán berugtunk, mert Taffy így akarta. Es akkor elkezdte:

— Gyerekek, sajnálnotok kell Taffyt, a szegény, jó, püpos Taffyt. Gyertek, csókoljátok meg. A szegény püpos Taffy megbolondult, házassodik, azaz, hogy házassági komédiát játszik. Tudjátok, hogy nekem semmi keresni valóm nem volt az asszonyok körül. Nagyuri, fejedelmi passzióm volt mégis, hogy folyton körülöttök voltam. Dédelgettem, mulattattam őket. Csak úgy uri passzióból, érdek nélkül. Soha egy férj nem volt rám féltékeny. soha egy hozományvadász nem nézett rám görben. S én csak úgy pompás, dúsgazdag örültségemben

pazaroltam az elmésségemet. Es tudtam azt is, hogy a vagyonomért száz feleséget is kaphatnék. Szépet is, de hűt soha. Legföllebb vértanút. De a mamák nem törődnek azzal, hogy a leányuk hű és boldog legyen. Es most a jólelkű, vidám püpos Taffy szomorú lesz. Házassodik. A felesége szép lesz, hű is lesz, mert olyan a fajtája, csak vértanu lesz. Csunyak a szomorú nők. A szomorúak és komolyak. Gyerekek sajnálnotok kell a szegény, ju, püpos Taffyt.

Azután elmondta az esetet.

— Három nap előtt reggeli tíz órakor behozattam az inással a leveleimet. Fölbontottam vagy hármat. Mind érdektelen volt. Már félre akartam dobni a többit, de még egyet a kezembe vettem. Éppen a kést igazítottam vágásra, amikor beront az ajtón egy fiatal aranyzóke nő. Megragadja a kezemet és temperamentumos harglejtéssel szavalja:

— Föl se bontsa. A Koltaiék meghívója. Arra kéri önt, hogy jelenjék meg meg a holnaputáni vacsorájukon.

— Igen, igen, ezt elhiszem önnek, — da-dogtam, — de honnan tudja ön ezt és ki ön egyáltalán kisasszony?

— Rögtön meg fogja tudni. Én vagyok az, aki miatt Koltay bácsiéknak száz koronát kell vacsorára költeniök és én vagyok az, aki miatt önnek le kell mondania a megszokott társasá-

gáról. De hallja meg: végre én vagyok az, akit önnek feleségül kellene vennie De ebből nem lesz semmi.

Elképedtem. De nem jöttem zavarba.

— Ugy van kisasszony, — mondtam nyugodtan, — ebből nem lesz semmi. A vacsora? Nos a vacsorára egyszerűen nem megyek el. Es akkor minden veszedelmen tulvagyunk.

— Tudniillik — folytatta a lány, mintha nem is hallotta volna a szavaimat — én nem akarok a maga felesége lenni. Az, hogy nem szép, hogy püpos, elnézném. Én szeretni tudnám magát az ördögöt is, de olyan embert soha, akit rámerőszakolnak. Önnek egyetlen mentsége van, hogy nem tud a szüleim és a Koltaiék maffiájáról.

— Nem kisasszony, valóban csak öntől hallottam róla, sőt még azt sem tudom, kik az ön szülei?

— Az én szüleim? A híres Sárközyék. Akiknek a családfája arról nevezetes, hogy minden ága botrányok uj-n jutott a párjához. Csupa hozományvadászok voltak mind férfiak és nők egyformán. Csupa botrányos házasság uram! Velem is valami ilyesmit akarnak a szüleim. Minthogy nem férfinak születtem, nem szöktethetek meg senkit. De, ugy mondják a szüleim, a botránynak mégis meg kell lennie. Tisztelt Taffy ur, — így szólított, mert így

önérzetes szava, ennek a szónak acélos igazsága és hatalmas sulya és az a lelkes tüntetés, a mely a képviselőházban ma Tisza István gróf beszédét a Ház nagy többsége részéről fogadta: mindez eleven bizonyosság és sulyos jóslat arra, hogy Magyarországon a klerikalizmus se a politikának se pedig a társadalomnak korlátlan ura, zsarnoka nem lesz.

A kultuszköltségvetés tárgyalása.

(A képviselőház ülése.)

Távirati tudósítás.

Budapest, május 23

A képviselőház mai ülésének két érdekes eseménye volt. Az egyik a katonai javaslatok betérjesztése, a másik Tisza István grófnak a kultusztárca körébe tartozó aktuális ügyeiről mondott hatalmas beszéde, amelyet lapunk más helyén közlünk.

Tisza előtt Ostffy Lajos utána pedig Giesswein Sándor szól a költségvetéshez.

A képviselőház mai üléséről tudósítunk a következő:

Berzeviczy Albert elnök negyed tizenegy órakor megnyitja az ülést.

Hitelesítik a múlt ülés jegyzőkönyvét.

Elnök: Indítva érzi magát arra, hogy fölhatalmazást kérjen, hogy a francia kamara elnökének a Ház részvétét fejezhesse ki annak a rémes szerencsétlenségnek alkalmából, amely tegnapelőtt történt a Páris melletti repülőtéren. A szerencsétlenség áldozatai annak a nemes buzgalomnak estek áldozatul, amellyel Franciaország a modern haladás célját szolgálja. (Helyeslés.) Minthogy pedig a szerencsétlenség alkalmával Franciaország vezető államférfia sulyosan megsebesült, hadügyminisztere pedig meghalt, kétszeres fájdalommal veszünk részt Franciaország gyászában már annál a rokonszenvnél fogva is, amellyel mi magyarok a dicső francia nemzet iránt viseltetünk. (Helyeslés.) Azt hiszem, a t. Ház a kért felhatalmazást megadja. (Helyeslés.)

Hazai Samu honvédelmi miniszter: T. Ház! Van szerencsém beajutani négy törvényjavaslatot: egyet a véderőről, egyet a honvédségről,

egy-egy a katonai, illetve honvédségi bíráskodásról, kérem az osztályok mellőzésével az illető bizottságokhoz utasítani.

Batthyány Tivadar gróf: Előbb a választói jogot. (Nagy zaj.)

Lovász Márton: Hol a paktum? Az ígértét a királynak is meg kell tartania. (Zaj.)

Elnök: Batthyányt és Lovászt rendreutasítja. (Folytonos zaj.)

Lovász Márton: Mégsem lesz ebből törvény!

Justh Gyula azt kéri, hogy az elnök ragaszkodjék a házszabályokhoz. Az osztályok mellőzése csak akkor mondható ki, ha a bizottságok már benyújtották jelentéseiket.

Elnök konstatálja, hogy csak a szétosztásról és a bizottságokhoz való utasításról kell határozni, az osztályok mellőzése most nem kerülhet szóba.

A ház így határoz.

A katonai javaslatok benyújtása után a Ház folytatta a közoktatásügyi költségvetés tárgyalását.

Ostffy Lajos azt fejtegette, hogy az ingyenes népoktatásról szóló törvény végrehajtása milyen következzésekkel járt a tanítóságra, akik elvesztették sok helyen jövedelmük nagy részét, anélkül, hogy ezért kárpótlást kaptak volna. Foglalkozott még a középiskolai oktatás fogyatkozásaival s a jogakadémia tanárok helyzetének javításával. Részletesebben ismertette a zsidóság egyházi szervezetlenségének s az állami felügyelet ebből folyó hiányának következményét, sürgette egyebek közt a rabbiképzésről szóló törvény szigorú végrehajtását és megfelelő egységes autonómiát a zsidó egyház számára.

Ezután Tisza István mondott beszédet, majd az elnök szünetet rendelt el. Szünet után

Giesswein Sándor az iskolán kívüli oktatás nagy fontosságára mutat rá. A tanítóságot azonban olyan anyagi és társadalmi állapotba kell juttatni, hogy a rábizott nagy földadatot egész lélekkel végezhesse. Az állami, községi és felekezeti tanítók közt e tekintetben nem kellene különbséget tenni, hanem egyforma elbánásban részesíteni. A szociális tevékenység terén kitűnő tanítókat külön jutalomban lehetne részesíteni. Határozati javaslatot nyújt be az iránt, hogy a kormány ősszel hívjon össze an-

kétot a tanítók státuszrendezése dolgában. Sürgeti a modern nyelvek intenzívebb tanítását, a szellemi gócpontok szaporítását s a katolikus autonómia mielőbb leendő megvalósítását.

Mártonffy Mártonnak a Ház megengedte, hogy beszédét holnap mondhassa el.

Az ülés háromnegyed kettőkor végződött.

A hadsereg új törvényei.

(Kétéves szolgálati idő. — A magyar honvédség kiépítése. — A magyar nyelv diadala a katonai bünvádi perrendtartásban.)

Fővárosi tudósítónktól.

Budapest, május 23.

A Héderváry-kormány a képviselőház mai ülésében előterjesztette a véderő reformjáról szóló törvényjavaslatát. A miniszterium négy törvényjavaslatot tett le a Ház asztalára. A javaslatok a következők:

1. Törvényjavaslat a véderőről.
2. Törvényjavaslat a honvédségről.
3. Törvényjavaslat a közös haderő katonai bünvádi perrendtartásáról.
4. Törvényjavaslat a honvédség katonai bünvádi perrendtartásáról. A kormány javaslatát a következőkben ismertetjük:

(Az új véderőtörvény.)

A véderőről szóló 1889-iki törvény, mely 1899-ben lejárt és azóta csak évről-évre hosszabbított meg, az időközben megváltozott viszonyok folytán elavult és gátjál szolgál a fegyveres erő oly fejlesztésének, amilyent a modern hadviselés megkíván. Több mint egy évtizede provizoriumban élünk és a katonai kérdéseket szinte állandóan a politikai küzdelmek homlokterében látjuk. A ma előterjesztett új törvénnyel, a kormány most hosszú időre rendezni óhajtja a véderő fejlesztést. Az új törvényjavaslat tárgyilagos megbirálása alapján megállapíthatjuk, hogy azt igazán modern szellem lengi át. Az új védtörvények a rideg katonai álláspont fölé emelkednek és a legnagyobb mértékben figyelembe veszik az állami, társadalmi és gazdasági élet érdekeit is. Humánus rendelkezései megóvják és gondozzák ugy az egyéneknek, mint a nemzeti kulturának érdekeit.

Az új véderő javaslat legkimagaslóbb intézkedése, hogy a katonai szolgálat terhének

hallottam mindig emlegetni — sz én kis botrányom ön volna, ha ugyan a kötélnek állunk.

— Kisasszony, ön ugyan elragadó, de viszont a mi családunk vérében semmi sincs a botrányok iránt való hajlandóságból. Ha a világon nem volnék, el sem hinném, hogy az őseim egyáltalán házasodtak, olyan jámbor természetűek voltak.

— Ez vigasztal engem, — hadarta a lány. — Egyet azonban meg kell tudnia. Az én irtózásonban, az összebordonalástól való idegenkedésben semmi szerepe sincs a romantikának. Nem szeretek senkit, az ön herceig pupja sem ellenszenves nekem, sőt talán imponál az ön külön természetemnek, hogy az ön férjem nem egyszerű férfisablon: egyenes hát, kék szemek, szőke haj. Fúj! Undok. Olyan mindenki lehet. Nekem imponál, hogy az ön háta hajlott, a szeme savószínű, a haja vörös. Csak arról van szó, hogy mindenki kell, még a családi, hagyományos botrányra is vállalkozom, csak nem olyan emberrel szemben, akit a család kijelöl. Szóval bárkivel szemben, csak önnel szemben nem Taffy ur.

Ez a nyíltság és különtség tetszett nekem. És a botrányos házasságok családfájának ez az utolsó sarja föltűnően szép volt. Olyan szép, hogy okvetlenül szép marad akkor is, ha szomorú lesz.

— Lássá kisasszony, — mondtam, — én már kezdem sajnálni, hogy az ön szülei engem választottak botrányhősnek. Ha nem vá-

lasztottak volna, még reményem lehetne rá, hogy az lesznek.

— Ugy van uram! — és már ott ült velem szemben egy karosszékekben. — Ez baj. Mondom, én szimpatiólok az ön különösségével. És azt hiszem, boldoggá tudna tenni. Még a szülői beavatkozással szemben érzett előítéletemről is le tudnék mondani, ha önnek legalább diplomája volna. Modern leány vagyok, doktorátusom van, utálok a műveletlen embereket.

— De kisasszony, én okleveles mérnök vagyok és külföldi egyetemeken nyertem díjakat.

— Hihetetlen. Akkor hazudtak a Koltaiék. De azt is hallottam, hogy önnek kiálthatatlanul sok pénze van. Nem szeretem az olyan embereket, akikre ugy maradt a gazdagság, mint számárra a füle.

— Ez sem a valóság, kisasszony. Van ugyan pénzem, de nem kiálthatatlanul sok. Az meg, hogy örököltém, éppen nem igaz. Egy találmányom tett vagyonsá és most bolond volnék, ha többet dolgoznék.

— Ebben igaza van kedves Taffy. És így ön egészen más. Ön egy kedves fiu. Önnel kapható vagyok a botrányra. De nem ugy, ahogy az öregek kieszték. Mindenképpen, csak ugy nem! Más módon azonban igen.

Ebben a pitlanatban fölszakította a bluzát és kiáltott:

— Például így kedves Taffy!

Elámultam. A bluz a padlón hevert. Csakhamar az alj is.

— Vesse le a kabátját. Rögtön, — parancsolt nekem és én eszeveszetten engedelmesskedtem.

A telefonhoz lépett:

— Nagysád a 8—79-et kérem.

— Apa?

— Igen.

— Kérlek a botrány megtörtént. Véletlenül Taffy ural történt, de ez merő véletlen. De Taffy nagyon bájos fiu. Apa siess, jöjj ide a Károly-köruttra a Taffy lakására.

— Eddig van, fiuk. Szórol-szóra igaz. Az öreg Sárközy megjelenésére azonban nem volt szükség, mert telefonon adtam neki becsület-szavamat, hogy a botrányt elismerem és elveszem a leányát. Most Sárközy kisasszony a menyasszonyom. A Koltaiék vacsorája pedig elmaradt, mert arra sem volt ezek után szükség. Száz koronát tettem másnap a takarékbba. És derék urnak tartanak engem.

— De meg vagyok róla győződve, hogy az a botrány valami igazságot hord magában. Igazságot a szegény, jó, a pupos Taffy számára. Házasodik. A felesége szép lesz, hü is lesz, mert olyan a fajtája. Csak vértanu lesz. Csunyak a szomorú asszonyok. A szomorúak és komolyak. Gyerekek sajnálatok kell a szegény, jó, pupos Taffy.

csökkenése érdekében a rövidebb tényleges szolgálati időt hozza be. A rövidebb szolgálati időnek természetes következménye, hogy a jelenlegi ujonclétszámot fel kell emelni. Mert ha azt akarjuk, hogy a két évi szolgálati idő mellett ugyanannyi ember álljon rendelkezésre, mint a három évi szolgálati idő mellett, úgy a békelétszámot természetesen föl kell emelni. Az ujonclétszámnak e természetes és a jelenlegi létszám fenntartása céljából szükséges emelésén felül az ujonclétszámnak még egy igen mérsékelt növekedése szükségessége vált abból az okból, mert fegyveres erőnk fejlődésében annyira elmaradt, hogy ez a veszélyesség már az állam biztonságát is veszélyezteti.

A közös haderő ujonclétszáma jelenleg 103.100 fő. Ebből Magyarországra esik 44.076 fő. A honvédség ujoncjutaléka 12.500 fő. Magyarország tehát összesen 56.576 ujoncot állít ki.

Az új javaslat szerint: A közös haderő ujonclétszáma lesz 159.500 fő. Ebből Magyarországra esik 68.187 fő. A honvédség ujoncjutaléka lesz 25.000 fő. Magyarország tehát a jövőben 93.187 főnyi ujoncot fog állítani. Az évi ujonclétszámemelés Magyarországra ilyenképpen már a honvédséget is belkérte 36.611 ujoncot tesz ki.

A fölemelt ujoncjutalékot annál könnyebben ki fogjuk állíthatni, mert a mai törvény mellett átlag 30.000 volt évenként Magyarországon a fölösszámuk mennyisége, akiket a póttartalékba osztottak.

Eddig a kevésbé alkalmas hadköteleseket szintén a póttartalékba osztották be és ezeket a teljesen alkalmas, de fölös számmal besorozottakkal egyformán alkalmazhatóknak vélvén őket háboru esetében is hadi alkalmazás tekintetében csak úgy alkalmazták, mint a hadi szolgálatra teljesen alkalmasokat. Főnök eljárás volt a gyengébbekre ugyanazokat a szolgálatoikat róni, melyeket csak a hadi szolgálatra teljesen alkalmas egyének teljesíthetnek. A humanizmus nagy vívmánya, hogy jövőben ezeket az embereket külön tartják nyilván és csakis testi alkalmasságuk szerint veszik igénybe.

A póttartalékosok nagy száma folytán az a súlyos helyzet is előállt, hogy azokat a teljesen alkalmas egyéneket, akik csak a magas sors-számuknál jutottak póttartalékba, nyolc hetes kiképzés után, tehát alig kiképezve kellett háboru esetén az ellenség elé állítani. Továbbá a esékély ujoncjutalék miatt a hadi alakuláshoz az összes, tehát az idősebb évfolyamokhoz tartozó családok tartalékosokat is az ellenség elé kellett vinni. Ez igen káros volt. A fölemelt ujonclétszám lehetővé fogja tenni, hogy a csapatokat elsősorban fiatalabb évfolyamokkal egészítsék ki és így az idősebb és családostartalékosokat lehetőleg fölshabadítsuk.

Ilyenképpen a létszámemelés lehetővé teszi azt is, hogy sok visszás és káros állapotnak vége vetessék.

(Kétéves szolgálati idő.)

A rendes szolgálati kötelezettség az új törvény értelmében két évig fog tartani a tényleges szolgálatban és tíz évig a tartalékban. A tényleges szolgálat három esztendőre ezentul csupán a lovasságnál, a lovagló tüzérségnél és a költségvetésileg megállapított altiszti állományra szorítkozik. A lovasságnál és a lovagló tüzérségnél a három évi szolgálatot kiképzési okokból kellett fenntartani. Az összes 159.500 főnyi ujonclétszám körülbelül ekként fog megoszlani: Két évig fog szolgálni: 115.500 fő. Három esztendőre 38.000 fő. Magyarország 68.187 főnyi ujoncjutalékából két évig fog szolgálni 49.287 fő. Három esztendőre 16.400 fő.

Az új törvény értelmében az összes besorozottak a közös haderő és a honvédség közt az ujoncjutalékok arányában minden korosztályból egyaránt föl fognak osztani akként, hogy a meghatározott arányszám szerint (például 3 : 1.) a három első a közös haderőhöz, a negyedik a honvédséghez osztatnak be. A fölös számúkat csak ezután fognak a póttartalékba utaltatni. A fölös számúkat kiválasztását a családfenntartás, azután a mezőgazdaság, vagy más kereset szempontjából a méltánylásra érdemesség foka szerint vegyes bizottságok fogják végezni s csak egyenlő jogosultság esetében lesz sorsolás.

(Egyéves önkéntesség.)

Az új törvényben az egyévi önkéntesség intézménye mai alakjában fennmarad. A képesítő vizsgára azonban csak oly ifjak bocsátatnak, kik valamely középiskolának, vagy azzal egyenlő tanintézetnek hat osztályát, vagy valamely egyenlő értékűnek elismert középfokú tanintézetnek, vagy valamely tanítóképző intézetnek két első osztályát sikerrel elvégezték. Ezt a vizsgát a jövőben csak egyes katonai nevelő intézeteknél tervezett katonai vizsgálóbizottság előtt lehet majd letenni. A tudomány, a művészet, irodalom, vagy technika terén kiváló eredményt elért ifjak akkor is részesíthetők a kedvezményben ha formális elméleti képesítésük nincs. A tanítók mint egyéves önkéntesek a honvédségnél az ifjuság testi nevelésére fognak kiképeztetni. Az egyévi önkéntesek rendszerint az állam költségén fognak szolgálni. A saját költségükön csak azok, akik azért folyamodnak. Egyes fegyvernemekhez azonban, pl. a lovassághoz csak saját költségeiket vétetnek fel. Második szolgálati évre az önkéntesek akkor sem lesznek többé visszatartathatók, ha tartalékos tiszté váló kinevezésre alkalmasoknak nem bizonyultak.

(Családfenntartók.)

Az új törvényjavaslat a családfenntartói kedvezményt is erősen kiterjeszti. Megadja a kedvezményt a törvénytelen fiúak is, ha tőle függ árva testvéreinek eltartása. Kimondja továbbá, hogy az apa, nagypapa, illetőleg após, ha életének 65-ik évét betöltötte, keresetképtelennek tekintendő. A honvédelmi miniszter olyanokat is helyezhet póttartalékba, akiknek erre törvényes igényük nincs, de különös méltánylást érdemlő viszonyok ezt az illetőre, vagy hozzátartozóira létkérdéssé teszik.

Az új törvény értelmében a fegyvergyakorlatok is csökkennek.

(A honvédelmi miniszter hatásköre.)

A javaslat a honvédelmi miniszter hatáskörét jelentékenyen kiterjeszti és evvel nemzeti szempontból fontos és régi kívánságnak tett eleget. A jövőben az egyéves önkéntességnek, továbbá a papokat és papjelölteket, az öröklött mezőgazdaság birtokosait a családfenntartókat megillető kedvezmények és a méltányossági okokból, a póttartalékba helyezhetési kedvezmények a megadása ügyében a végleges döntés a honvédelmi minisztert fogja megilletni.

(Az új honvédségi törvény.)

A véderőről szóló javaslattal egyidőben a honvédelmi miniszter egy új törvényjavaslatot terjesztett elő a honvédségről is. Ez a törvényjavaslat a honvédség katonai értékének emelését, a honvédség korszerű fejlesztését célozza és ezekből a szempontokból nagy horderejű intézkedéseket tartalmaz.

A honvédség tökéletesítését eddig az elégtelen ujoncjutalék gátolta. A véderőről szóló törvényjavaslat elfogadása esetén a honvédség is megkapja az elkerülhetetlenül szükséges fölemelt ujoncjutalékot és így tovább fejleszthető lesz. Az új véderő törvények a honvédséget a közös hadsereggel teljesen egyenlő színvonalra emelik. Az új törvény szaporítja a gyalogezredek 28-ról 32-re, a zászlóaljokat pedig 94-ről 97-re. Intézkedik a gyalogszázadok békelétszámának legalább 80 főre való emeléséről. A gyalogság tüzerejének fokozására a gyalog géppuskás osztagok szaporítása van továbbá tervbe véve. Ezredenkint két állandó géppuskás osztag szerveztetik. Intézkedik továbbá a törvény, hogy a mostani 28. honvéd kiegészítő terület 47-re szaporíttassék. Az új törvény ugyanis keresztülviszi azt az ugy közigazgatásilag, mint harcászatiilag fontos elvet, hogy egyféle kiegészítő katonai beosztás legyen, vagyis hogy a honvédség és a közös hadsereg kiegészítő területei azonosak legyenek. A huszár századok békelétszáma 100 lovasra fog emelkedni. A törvény egyik legfontosabb intézkedése, hogy a közöbajnak megfelelően a honvéd tüzérség felállításáról gondoskodik. A tüzérség szervezete teljesen meg fog felelni a modern elveknek. Az új törvény nyolc kórház felállítását is tervbe veszi.

A rendes szolgálati kötelezettség a honvédségnél is két évre fog terjedni. A lovasságnál azonban kiképzési okokból a szolgálat három esztendőre fog terjedni.

A honvédség évi ujoncjutaléka 25.000 főnyi lesz, melyből két évig 21.900, három esztendőre pedig 3700 legény fog szolgálni. Az új törvény a polgárságra érzékenyen nehezítő fegyvergyakorlatok terhét csökkenti. A gyakorlatok ezentul kevesebb alkalommal és rövidebb időre fogják a tartalékost családi tűzhelyüktől elvonni.

(Az új katonai büntető eljárás.)

Katonai büntető eljárásunk eddig nem alkotmányos uton létrejött törvénnyel, hanem legfelsőbb haduri és egyéb rendeletekkel volt szabályozva, amelyek egy részének eredete, még Mária királynő idejére nyulik vissza. Maga az eljárás ma inquisitorius írásbeli és titkos. A vizsgálóbíró egyszersmind itélőbíró és ő látja el a vádló és a védő funkcióit is. Perorvoslatnak csak igen ritka esetben van helye.

Amint ezekből látható, katonai büntető eljárásunk teljesen elavult, mert a modern jogelvek az alapos és részrehajlatlan igazságszolgáltatás érdekében azt követelik, hogy a vádolás és a védelem, továbbá a vizsgálóbíró és az itélőbírói funkciók más-más egyénre bízassanak, s maga az eljárás a nyilvánosságnak, valamint a szóbeliségnek és a közvetlenségnek elvén alapuljon, s a bíróság az eléje idézett vádlottnak, tanuknak és szakértőknek nyilvános tárgyaláson előszóval tett vallomás alapján a vádló és a védő meghallgatásával hozza meg ítéletét és, hogy az elsőfokú ítélet ellen felfüggesztő hatásvá perorvoslatnak (felebbezésnek, semmisségi panasznak) is helye legyen, hogy az elsőfokban netalán elkövetett bírói tévedések korrigálhatók legyenek.

Közjogi, igazságszolgáltatási és katonai szempontból egyaránt nagy jelentősége van tehát a katonai büntető eljárás reformjának, amelyre vonatkozólag a honvédelmi miniszter ma két törvényjavaslatot terjesztett a képviselőház elé. Az egyik a „közös haderő (közös hadsereg és haditengerészet), a másik a „honvédség“ katonai büntető perrendtartásról szól.

Eddig a katonai büntető bíraskodást a közös hadseregnél három folyamodásban a m. kir. honvédségnél két folyamodásban gyakorolták. Ezentul a javaslatok szerint az egész haderőben két folyamodásban fogják gyakorolni. A kisebb jelentőségű legénységi bűnyekben a dandárbírók, súlyosabb legénységi s valamennyi tiszt bűnyben pedig a hadosztálybírók járnak el elsőfokulag. Ez utóbbiak egyszersmind felebbezési bíróságok: a dandárbírók itéleteire nézve. Második és végső folyamodásu bíróság: a legfelsőbb katonai, illetőleg a honvédségnél: a legfelsőbb honvédtörvényszék.

A vádat a dandár bíróságok előtt: az ügyészi tiszt, a hadosztály-bíróságok előtt: a katonai (honvéd) ügyész, a legfelsőbb katonai törvényszéknél: a katonai vezérügyész, a legfelsőbb honvédtörvényszéknél: a honvéd kornauügyész képviseli. Az elsőfokú bíróságoknál az itélőbírók ugy mint eddig részben jogképzett egyénből (hadbíróból) részben más katonai egyénekből alakul. A hatótörvényszék a vádlott rendfokozatának tekintetbe vételével alakul meg és a dandárbírósnál három, a hadosztálybírósnál öt tagból áll. A legfelsőbb törvényszék tanácsokban itél. A tanács az ügyek különfeleségéhez képest 7 vagy 5 tagból áll. A tanácsokban a jogász-elem a tulnyomó, sőt az ötös tanács (alaki, jogi, jogkérdésekben) kizárólag hadbírákból áll.

Az eljárás és a törvénytechnika szempontjából a javaslatok a polgári büntető perrendtartást követik s rendelkezései egy része szó szerint abból van felvéve. A vádtanács intézményét azonban a javaslatok nem vették át, mert a katonai viszonyokkal és a katonai büntető eljárás elengedhetetlen követelményével: a gyorsasággal össze nem egyeztethető.

Leglányegesebb eltérés azonban a javaslatok büntető eljárásának a polgári büntető eljárástól az, hogy míg a polgári büntető eljárásban a vizsgálatot és a vizsgálati fogságot a bíróság rendeli el, addig a javaslatokban az erre vonatkozó jog bizonyos magasabb állásu parancsnokoknak van fenntartva.

A vádlott élhet védő közreműködésével; sőt súlyosabb esetben a vádlott részére ennek akarat ellen is rendelnek védőt. Védők az ügyvédek is lehetnek, még pedig tekintet nélkül arra, vajjon katonai büncselekmény képezi-e a vád tárgyát, vagy közönséges büncselekmény. E tekintetben tehát szemben más katonai büntető

vádi perrendtartásokkal, igen liberálisak a javaslatok s csupán azzal a megszorítással élnek, hogy az ügyvédek közül csak azok lehetnek védők, akik a katonai védők lajstromába fel vannak véve. A felvétel fölött a honvédelmi miniszter határoz. A *főtárgyalás*, mely kontradiktóriusan a szóbeliség és közvetlenség érvényítése mellett folyik le: nyilvános. A közös hadseregnek Magyarországon felállított dandár és hadosztálybíróóságainál valamint a haditengerészet hasonló bíróságainál a *kihallgatás és tárgyalás nyelve a magyar*. Ez a szabály nemcsak abban az esetben áll, ha a vádlott csak magyarul tud, vagy ha sem magyarul, sem a szolgálati nyelven nem tud, vagy ha több vádlott van, s ezek különféle nyelven beszélnek. Csupán egy kivétel van e szabály alól s a tárgyalás a közös haderő szolgálati nyelvén folyik, ha a vádlott magyarul nem tud, de a szolgálati nyelven beszélni tud, de még ez esetben is jogában áll mindazoknak, akik a közös haderő tényleges katonai egyénei közé nem tartoznak, köztük a védőnek is, a magyar állam nyelvét kihaszni. Horvátszlavonországokban ezek a szabályok analog alkalmazást nyernek a horvát országos nyelvre. A legfelsőbb katonai törvényszéknél, bárhol legyen is a székhelye, az első fokban magyarul tárgyalt ügyekben a magyar tárgyalás (kihallgatás, kihirdetés) nyelve.

A katonai bíróságok ítéleteiket őfelsége nevében hozzák. Az elsőfokú ítéletek ellen perorvoslatoknak (felbezései és semmiségi panasznak) van helye. A polgári bünvádi perrendtartás mintájára van szabályozva a „jog egység érdekében“ használandó semmiségi panasz is, továbbá az újrafelvétel.

Fővárosi tudósítónk jelenti: A védőreform javaslatait a Ház elég szimpatikusan fogadta. Az ellenzéki képviselők ugyan némely kifogást emeltek ellene, de az elfogulatlan hozzáértők kitünőnek és nemzeti szempontból kielégítőnek mondják.

VÁROS ÉS MEGYE.

Városrendezés. Megirtuk, hogy Tagányi Sándor dr. az Óvár-téren 17 ház helyet, a nagyváradi-ut mentén pedig ezer négyszögletet kér megvételre a várostól. A város szabályozási bizottság holnap tartandó ülésén foglalkozik az ajánlatokkal. A mérnöki hivatal a nagyváradi-ut mentén fekvő telek átengedését nem javasolja, mert az általa készített szabályozási terv szerint arra az élővíz csatorna elvezetése alkalmával szükség lesz. A tanács tagjainál ez a rendezési terv nem talált tetszésre.

Az ipari munkaházak. A tanács megbízta Lócs Rezső gazdasági tanácsnokot, hogy az ipari munkaházak kérdését tárgyaló ankrete készítse el az anyagot. Ma délután Lócs tanácsnok, Sarlot Domokos főkapitány, Tisch Mór dr. főorvos, Virágh Lajos főmérnök értekezletet tartottak és abban állapodtak meg, hogy a törvényhatóságot kérni fogják, küldje őket ki tanulmányutra, mert a gyakorlati megoldás ismerete nélkül pozitív indítványokkal nem léphetnek az ankrét elé.

A Városi Kávéház átalakítása. A törvényhatósági bizottság április hónapban tartott közgyűlésén hosszabbította meg a Városi kávéház bérletjének szerződését 12 esztendővel és megszavazta a helyiség átalakítási költségeit. Ez ellen több felebezést adtak be a belügyminiszterhez, aki ma érkezett leiratával arról értesítette a város közönségét, hogy a közgyűlés határozatait hagyta jóvá és elutasította a felebezéseket. A tanács utasította a tiszti ügyészi hivatalt, hogy a bérlettel kösse meg a szerződést. Mint értesülünk június elsején kezdődik az átalakítás.

A franciaországi katasztrófa.

— A miniszterelnök jobban van. —

Távirati tudósítás.

Arad, május 23.

Monis miniszterelnök, a páris—madridi repülőverseny egyik áldozata, mint ma Párisból jelentik, jobban van. Balsó sérülése nincsen és a csonttörés hat hét alatt meggyógyul. A megsebesült miniszterelnök állapotának e javulása könnyebbé teheti a francia politikai világban hirtelen kitört izgatottság és forrongás lecsillapodását. A részvét Franciaország iránt általános. Részvétét fejezte ki a magyar képviselőház is, Berzeviczy Albert, a képviselőház elnöke, a francia kamara elnökéhez a következő táviratot intézte:

A magyar királyság képviselőháza az issy-les-moulineaux-i katasztrófa hatása alatt, amely a francia nemzetet és kormányát mély gyászba borította, mai ülésében megbízott engem, hogy fejezzem ki önnek, elnök ur, mélyen átértelt részvétét és rokonérzését. Berzeviczy Albert elnök.

A szerencsétlenség következtében elmarad a szerb király párisi látogatása. Bazelben a francia köztársaság elnökének küldöttsége arra kérte, hogy halassza el párisi útját. Tegnap az a hír jött, hogy a hivatalos látogatás el is marad, de Péter király mint magánember elmegy Párisba Berteaux hadügyminiszter temetésére. Ma azt jelentik Bazelből, hogy a szerb király tegnap este visszautazott Belgrádba.

Mai távirataink a következők:

(Páris, május 23.) Monis miniszterelnök állapota szemlátomást javul. Tegnap huszevet evett, azután elaludt. *Deutsch de la Meurthe* állapota is kielégítő s bonyodalmaktól nem kell félni. A hadügyminiszteriumban és a belügyminiszteriumban kitett részvétiveket nagyon sokan írták alá. Az idegen hatalmak diplomáciai képviselői szakadatlanul fölkeresik a miniszteriumot, hogy Monis állapotáról tudakozódjanak. Még tegnap is százával érkeztek a részvét táviratok a világ minden részéből.

A politikai körök élénken foglalkoznak azzal a kérdéssel, hogy Berteaux halálának és Monis veszedelmes sérüléseinek milyen politikai következményei lesznek. Némelyek azt hiszik, hogy kabinetválságról nem lehet szó, mert Monis állapota nem akadályozza az állami ügyek intézésében. Mások ellenben azt hiszik, hogy Monis gyógyulása cukorbaja és előrehaladt kora miatt nagyon lassu lesz. Hadügyminiszterre valószínűen *Clement* vagy *Benazet* fogják kinevezni. A szenátus többsége nem hajlandó a miniszterelnökség ideiglenes vezetésével megbízott *Périer* igazságügyminiszternek hitelt megszavazni, mert már nagyon öreg ahhoz, hogy amarokói kérdésben és a proporcionális választás kérdésében a kamarát és a szenátust irányítsa. A radikális szocialisták tegnapi tanácskozásukon elhatározták, hogy *Doumer* Pált, akit az elnöki állásra jelöltek, de nem választották meg képviselőnek, a Berteaux halálával megüresedett kerületében fogják jelölni. A radikális szocialisták nagy erőfeszítést tesznek, hogy bebizonyítsák, hogy a mostani helyzetben a kabinet rekonstruálása szükségtelen. A kamara folyosóján tegnap ez a szállóige terjedt el: Buktott aviatikusok nem buktathatnak kormányt! Monis lakásán a legközelebbi napokban miniszteri tanácskozás lesz, amelyen a legfontosabb állami ügyekről tognak tanácskozni. A mostani többség minden áron el akarja kerülni a válságot.

A kamara mai ülésén *Brisson* elnök azt indítványozta, hogy Berteauxnak nemzeti teme-

tést rendezzenek, továbbá meghatalmazást kért arra, hogy Monis miniszterelnöknek mielőbbi felgyógyulást kívánhasson.

(Páris, május 23.) A *Petit Journal* által Páris—Róma—Turin között rendezendő repülőverseny a jövő vasárnap reggel kezdődik. Biztonsági okokból azonban a start helye nem Issy-les-Moulineaux, hanem egy, még most titokban tartott repülőtér lesz Páris közelében. A közönséget nem fogják odaengedni. Az aviatikusok csak a sportbizottság ellenőrzése által fognak startolni.

(Bázel, május 23.) Péter király ma fogadta a francia köztársaság elnökének küldöttségét, a mely arra kérte, hogy párisi utazását halassza el. Péter király kijelentette, hogy egy hónap múlva megy Párisba. A király a küldöttség tiszteletére ebédet adott és tegnap este visszautazott Belgrádba.

(Angouleme, máj. 23.) Gaross 5 óra 13 perc, 46 másodperckor San Sebastian irányában elrepült. Gilbert 5 óra 19 perckor startolt. *Vedrine*, aki automobilon egy darabot előre utazott, hogy az utat kitanulmányozza, visszatért, de a köd miatt nem folytatta útját.

(Páris, máj. 23.) A radikális és szocialista radikális párt végrehajtó-bizottsága rendkívüli ülésen határozati javaslatot fogadott el, amely fájdalmát fejezi ki Berteaux tragikus halálán és azt az óhaját fejezi ki, hogy a beteg Monis miniszterelnök mielőbb fölépüljön. A bizottság a kormánynak, amelyet Monis oly nagy eréllyel vezetett, a legteljesebb bizalmat szavazott, a párt által kívánt demokratikus és szocialis közigazgatási reformok megvalósítását.

TANÜGY.

(-) **Miniszteri biztosok.** A kereskedelmi miniszterium Csécsy József dr. miniszteri segéd-titkár az aradi, *Varjassy* Lajos dr. aradi kereskedelmi és iparkamarai titkár a pancsovai női kereskedelmi tanfolyamhoz miniszteri biztosul kinevezte.

(-) **Aradi gyorsírók sikere.** Vasárnap délelőtt délmagyarországi gyorsíró versenyt rendeztek Szegeden. A versenyen az aradi középiskolák növendékei nagyszámban vettek részt s a következő minősítést nyerték: A 180 fokon *Czucker* József harmadik, a 150 politikai fokon *Mergel* Mihály harmadik, a 110 politikai fokon *Papp* László elismerés, a 120 kereskedelmi fokon *Czucker* Dániel (I. díj). *Pollák* Szilárdka (I. díj) A 100 fokon *Ehrbar* Frigyes (I. díj) A 70 fokon díjat nyertek: *Mojzsis* János, *Neumann* Emil, *Juhász* Atilla, *Ráky* Dezső.

(=) **Tanitógyűlés.** A Délvidéki Tanítóegylet „Marosmelléki fiókköre“ e hó 18-án tartotta meg rendez tavaszi gyűlését Másiahon. A gyűlésen szép számban jelentek meg a környékbeli tanítók és tanítónők. Elnöklő *Prinz* Fiedl igazgatótanító meggyitojában tömörülésre, összehozásra szólítja föl a tanítókat és azt óhajtja, ne adjanak tápot annak a szellemnek, mintha mi a nemzetközi szocialistákkal szövetkeznénk. *Ruppert* élvezetes verstárgyalása után *Becker* aradi tanítóképzőintézet hittanár előadást tartott arról: „Kell-e hittant tanítani az elemi népiskolában?“ *Mig* *Lammesfeld* Péter máslaki tanító az összehozás fizetőrendezéséről tartott tartalmas előadást. Egységes munkáért, egységes fizetést kíván. Az egyleti belügyek elintézését a máslaki cementéglagyár megtekintése és a közebéd követte.

(-) Az aradi kir. főgimnázium és áll. főreáliskola Ifjúsági Segélyező Egyesülete május hó 28-án délelőtt fél 11 órakor a Lyceum emeleti tanácskozó termében választmányi és közgyűlést tart, melyre az egyesület tagjait ezuttal is meghívja az elnökség.

Tisza István beszéde.

(A tanárokról és a klerikális táborról.)

(Saját tudósítók telefonjelentése.)

Budapest, május 23.

Rendkívül nagy érdeklődés mellett szólalt föl a mai ülésén Tisza István gróf. A padok a Ház minden oldalán megteltek és Tisza nagy csöndben körülbelül egy óra hosszat beszélt a kultusztárcáról és a liberalizmusról. A szabadelvüsről tett nyilatkozataira a néppárt kivételével a Ház minden oldaláról fölhallatszott a helyeslés szava, a munkapárton pedig sűrűn tapsoltak. A beszéd befejezésével Héder-vary Károly gróf miniszterelnökkel s Zichy János gróf kultuszminiszterrel csaknem az egész munkapárt Tisza üdvözlésére sietett. A munkapártiak később a folyosón is több ízben zajosan megéljenezték Tisza István grófot.

Tisza István beszédének fő kivonatát itt közöljük:

(A zsidókérdés.)

— Tisztelt ház! Május végén vagyunk és az országnak még mindig nincsen költségvetése. Nem is akartam én felszólalni, és beszédemet csak ama kérdések szűk körére akarom szorítani, amelyek feltétlenül aktuálisak. Ha már én előttem a magyarországi zsidóság organizációját szóba hozták, akkor nekem is el kell mondanom szerény véleményemet, amely szerint a mai állapotok valóban tarthatatlanok, s amelyeket feltétlenül szabályozni kell és pedig azért, mert teremteni kell egy felelős vezetőséget, amelyet megfelelő jogkörrel kell ellátni, hogy ezáltal az állami ellenőrzés és intervenció hatásosabb legyen.

Bakonyi Samu: Ez a mi forró kívánságunk.

Tisza István: Ez már azért is szükséges, hogy a zsidóság mai kvalifikációja helyesebb legyen. Tudom én jól, hogy ez valamennyi nívón álló zsidónak a kívánsága. Senki sem akar a magyar zsidóságnak olyan autonómiát adni, amely nem felel meg az érdekeinek és intencióinak s éppen azért a magyar zsidóság autonóm szervezésénél nem lehet szem elől téveszteni azt a sajnálatos körülményt, hogy a zsidóság két, egymást gyűlölő táborra oszlik, amelyet amint én hiszem egységes, életképes autonómiába nem lesznek beszoríthatók. Ez a praktikus nehézség. De azért nem szabad azt az idők végtelenjéig kitölteni, hanem a megredésnél erre is tekintettel kell lenni.

(A tanárkérdésről.)

Áttérek most beszédem tulajdonképeni tárgyára, ama viszonyokra és állapotokra ismertetésére, amelyek tanügyünket általánosságban, különösen pedig középiskoláink szellemi életét veszélyekkel fenyegetik. A tanárok fizetésrendezési akciójára kell rámutatnom, noha az, ma már nem akut. Arra kérem a tisztelt ház minden egyes tagját, legyen meggyőződve, hogy senki sem látja be a magyar tanári kar anyagi helyzetére irányuló mozgalom jogosultságát jobban, mint én. A magyar tisztviselői kar minden rétegében jogosult ez a mozgalom, hisz még rövid idővel ezelőtt olyan fizetésük volt, amely már akkor sem felelt meg a viszonyoknak s tudjuk, hogy az élet hirtelen drágult meg. (Helyeslés.) Tehát nem lehet olyan liberális és józan gondolkodású ember, aki a magyar művelt középosztály ama törekvése elől elzárkóznék, hogy azok nemesebb és finomodottabb értelemben vett magasabb igényei kielégítenek. Hangsúlyozom, hogy minden oly mozgalom, amely arra irányul, hogy a magyar társadalomnak ez az értékes része jobb hely-

zetbe kerüljön, jogos és szimpátiával köszöntöm. (Általános tetszés.)

Ez a szimpátia csak azokkal az egyes változásokkal szemben nem érvényesülhet, akik a fizetésrendezés kérdését kapcsolatba hozzák a hivatás teljesítésének kérdésével.

Kétségtelen, hogy aki anyagi gondokkal küzd, ha még oly gazdag kedélyű is, hivatását nem teljesítheti odaadással. (Helyeslés.) Önfeláldozó kötelesség teljesítést valóban nem lehet várni attól, akinek családja szükségét lát. De minél nagyobb valakinek morális értéke, annál nagyobb ambícióval kell ellátnia feladatait, ha kedvezőtlen helyzetbe jut is. Azt hiszem, hogy a magyar tanári kar elitje visszautasítja azt a gondolatot, hogy az ifjúság ideális és nemzeti nevelése anyagi érdekek kielégítésével hozassék kapcsolatba. Ezért nem szabad az egész tanári kar véleményének tekinteni ama kirohanásokat, amelyek az utóbbi gondolatok körében egyes tanárok részéről megtörténtek és ugyanezen okból nem szabad az egész tanári karnak sértve éreznie magát, ha ezek a kirohanások megfelelő retorzióban részesülnek. (Általános helyeslés.) Az anyagi helyzet javítására vonatkozó törekvések nagyjában eredménytelenül jártak, s csak oly kérdések megoldása van függőben, amelyek az idő kérdései. Melegen óhajtom, hogy az a kulcs, amely szerint a tanárok fizetése rendezve lesz, alkalmazkodjék évről-évre a létszámhoz. Melegen óhajtom, hogy ha az állam pénzügyi helyzete megengedi, már a legközelebbi időben a tanári karnak annyi százaléka jusson a VI. és V. fizetési rangosztályra, amekkora a többi foglalkozási ágak arányának megfelel.

Feltétlenül szükségesnek tartom, hogy a tanárok előléptetésénél az érdem is elvegye jutalmát és ne csak az automatikus előléptetés érvényesüljön. Örülök, hogy a mostani kormány is így gondolkodik és örülök, hogy a pénzügyminiszter ur, mikor én ezt azelőtt a tisztviselők fizetésrendezésénél hangoztattam, magáévá tette és ugyanígy nyilatkozott a postai alkalmazottak fizetésrendezéséről. Meggyőződésem, hogy az a társadalom, amely elzárkózik az érdem jutalmazása elől, megbénul és ugyan csak szomorú helyzetbe kerül, ha nem látná szívesen, hogy megfeszített erővel dolgoznak az érdekében, hanem csak azt kívánja, hogy a kiváló és a selejtes, a szorgalmas és a lusta tisztviselő egyforma lassú tempóban, sablonos kötelességérzettel haladjon pályáján. (Helyeslés jobbról.)

Megengedem, hogy ez a kérdés a tanári működés természeténél fogva bizonyos nehézségeket rejt. A tanár munkája kevésbé látható, mint más tisztviselőé és külső jelekből nem ítéhető meg. Elismerem azt is, hogy itt a protekciónak tágabb tere nyílik, mint más körökben, de azért mégis vallom, hogy az érdemet kivételesen itt is jutalmazni kell és azt hiszem, hogy lehet arra utat és módot találni, hogy a tanárok biztosítva legyenek a jogosulatlan protekció, vagy a kegyenc-rendszer érvényesítése ellen.

(A tanórák szaporítása.)

Helyeslem a tanárok anyagi helyzetének javítására irányuló mozgalomát és szimpátikus is, de nem helyeslem azt a törekvést, amely a munka megkönnyítését célozza. Nyíltan bevallom, sajnálom, hogy a tanárok elkeseredetten tiltakoztak a heti 18 órának 20 órára való emelése ellen. Nem akarom a kérdést újra bolygatni. A közoktatásügyi miniszter ur abban a helyzetben volt, hogy a tanároknak ezt a forró óhaját teljesíthette, s nagy hiba lenne, ha a kérdést megbolygatnám. Csak ama meggyőződésemnek adok kifejezést, hogy a tanárok

nem jártak a helyes uton, midőn ezt a kérdést előtérbe tolták és elzárkóztak ama nagy igazság előle, hogy nekünk magyaroknak kötelességünk tettel és példával a társadalmat intenzív munkára szoktatni és hogy a magyar ifjúság körében a magyar tanárok adhatnak erre példát. Alacsonyabb óraszám mellett is tág tér nyílik az előadásokon kívüli tevékenységre. Itt van mindjárt az ifjúsággal való foglalkozás, amelyet a mai tanári kar nem teljesít úgy, mint a régi. Itt van a tudományval való odaadó foglalkozás, amely nem tankönyvek összetakolásából, nem felületes újságírói munkásságból, hanem a tudomány intenzív műveléséből áll. A kisebb munkaidő kiküzdése, remélhetem, nem önzésből történt, hanem azért, hogy annál jobban foglalkozhassék a tanári kar magasabb hivatásának feladatával. Ha a tanári kar megállja itt a helyét, akkor örömmel fogom konstatálni, hogy megérdemli a csökkentést.

(Harmincöt éves szolgálati idő.)

Egy másik mozgalom a harmincöt éves szolgálati idő meghosszabbítása ellen irányul. Itt is meg van védve a szerzett jog. A jövőre nézve azonban meg kell jegyezni, hogy Magyarország sem szellemileg, sem anyagilag nem elég erős ahhoz, hogy ötven-ötvenöt éves embereket harmincöt éves szolgálat után teljes fizetéssel küldjön nyugdíjba. Élénk helyeslés jobbról.) Takarékoskodnunk kell a rendelkezésünkre álló nemzeti erővel és szellemi tőkékkel, ki kell használni azokat a magyar kultúra érdekében, ameddig rendelkezünk velük és hasznos munkát végezhetnek. Ha a kormány a többi tisztviselők szolgálati éveit negyvenről harmincötre szállíthatja le, akkor a tanári kart is a jövőben a harmincöt éves rendszerbe kapcsolja be. Ugy lehetne a kérdést megoldani, hogy a nyugdíj-jogosultság oly módon emelkedjék, hogy az harmincöt év multával a fizetés 100 százalékát érje el, de az, aki még nem szolgált negyven évet, csak teljes munkaképtelenség esetére kérhesse nyugdíjaztatását.

Ha a tanárok arra hivatkoznak, hogy az ő munkájuk gyorsabban használja el az erőt, mint más tisztviselőké, kérem, hogy a dolog előnyeit is vegyék tekintetbe. Megengedem, hogy a tanárok nehéz munkát végeznek, nagy a strapájuk, de viszont sok a vakációjuk. Az a szellemi pihenés, ami a tanárok rendelkezésére áll, semmi más foglalkozási ágánál nincs meg, mert a szünidőben teljesen pihen, nem kell a vakáció előtt és után több munkát végeznie, nem kell helyrehoznia azt, amit más elrontott. (Élénk helyeslés.)

(Feledjük a zavaró incidenseket...)

Az életnek vannak előnyei és hátrányai s boldogok lennénk, ha az emberi természetet úgy tudnók megjavítani, hogy sorsunk előnyös oldalaival foglalkozhatnánk. A tanári kar elérte célját majdnem teljesen és kívánatos lenne, ha elcsendesülnének a hullámok, amelyek a tanárok mozgalomával jártak. Felejtjük el a zavaró incidenseket. A tanári kar azonban abban a felemelő tudatban, hogy a törvényhozás és a társadalom jogos kívánságát kielégíti, szentelje minden erejével magát hivatásának. A tanárok gyakorolhatják a nemzet jövőjére a legnagyobb befolyást, mert ők vannak abban a helyzetben, hogy a nemzet jövő vezetőinek szellemi és erkölcsi életét kialakítsa. A tanári kar feladata, hogy nemzeti művelődésének nívóját emelje. (Ugy van jobbról.) Értse meg ezt a hivatást, és fordítsa erre egész erejét s megszabadulva a súlyos anyagi gondoktól, törekedjék serényen a kultusz terjesztésében és ápolásában. (Élénk helyeslés.) Ne riadjon attól vissza, hogy ez a munka véleménykülönbséggel

és csalódással jár, mert harc és surlódás nélkül nem képzelhető az élet. Csak abban nem lehet nézeteltérés, hogy a nemzeti egységet és a társadalmi rétegek belső békéjét minden magyarnak ápolnia kell, de leginkább annak a karnak, akire a jövő nemzedék szellemi élete van bízva.

(Ateizmus és kozmopolitizmus.)

Azért rá kell mutatnom azokra a szomorú jelenségekre, amelyek kulturéletünkben feltűnnek és az iskolába is behatolnak. (Halljuk, halljuk.) A szektarianizmus terjedését értem, amelyet minden téren észrevehetünk. Az mellékes, hogy a baj hol kezdődött. Talán a nemzeti egységnek ez a megszarvarása tényleg bizonyos elvakult, tulbuzgó és elmaradt felekezeti törekvésekkel kezdődött, az kétségtelen, hogy ma már nemcsak az egyedüli és nem is a legnagyobb veszedelem, hanem a szektarianizmussal egyenlő veszély: az egyedül üdvözítő ateizmus és kozmopolitizmus áll szemben.

Mellékesen tiltakoznom kell az ellen, hogy ez a végtelenül fontos és veszélyes kérdés hamis megvilágításban kerüljön a forgalomba. Nagyon modern lett, hogy ezt materialisztikus anarchisztikus irányzatot többé-kevésbé a sorok között a zsidósággal hozzák kapcsolatba. Ez ellen a leghatározottabban ünnepélyesen tiltakozom. Véleményem szerint a legkülönbözőbb szellemi irányzatok helyet találnak a zsidóság körében, a legsötétebb bigottságtól az ateizmusig. Ezért is ebből nem szabad újabb izgatásnak tápot adni és a magyar nemzeti társadalomban nem szabad a felekezetieskedés új úszkét bedobni. (Élénk tetszés jobbról.)

(A szabadkőművességről.)

Másodszor itt van a szabadkőművesség, amelyet a zsidóság ellenségei és barátai fel akarnak használni ellene. Tisztelt Ház! Én nem vagyok szabadkőműves nem is igyekeztem soha behatolni eme intézmény titkaiba. De egyet tudok hazai és külföldi példákból és ez az, hogy a szabadkőművesség nem azonosítható sem az ateizmussal, sem a materializmussal, sem a hazafiatlansággal. Például Vilmos császár is szabadkőműves, róla pedig nehéz lenne elhinni, hogy ateista, vagy éppen antimilitarista. (Helyeslés, derűtség.)

És a magyar történelemből is ismerem nagyon vallásos embereket, akik a szabadkőművesek között jelentékeny szerepet játszottak.

Mindebből azt az eredményt vezethetem be, hogy a szabadkőművesség nem más mint egy határozott propaganda a keresztény ortodoxia ellen, ilyenl fejlődött ki a gondolat szabadsága érdekében és nagyon intenzív humanitárius munkát fejtett ki az alsóbb néposztályok anyagi és szellemi megjavítása érdekében és én azt hiszem, hogy a szabadkőművesség körén belől a legkülönbözőbb szellemi irányzatok is helyet foglaltak.

Most azonban észrevehetően egy fiatal gárda került a magyar szabadkőművesség élére, a mely a legtulzabb izgatást folytatja ultraradikális jelszavak alatt, a célból, hogy hírnévre tegyen szert és a szabadkőművességet lépcsőgyanánt használja fel. Hogy a magyar szabadkőművesség elvállalja-e ezt a szerepet, oda adja-e magát lépcsőzetül, az az ő dolga. Amíg azonban nem bizonyos, hogy az egész intézmény egy ultraradikális szektává változott át, amíg be nem igazolódott, hogy a szabadkőművesség ágyutöltelékként odaadja magát ezen ifjuuraknak, mégse szabad a magyar szabadkőművességet ezekkel a törekvésekkel azonosítani és nem szabad felülnünk ezeknek az ultraradikális uraknak, akik az ellenük intézett támadásokat az egész szabadkőművesség meg-

gyalázásául tüntetik fel, holott a szabadkőművesek közt sok vallásos és tiszteletreméltó férfi van, akikre a támadások természetesen nem vonatkozhatnak.

De nézzünk csak szemébe ennek a jelenségnek. Véleményem szerint általános emberi és speciális magyar viszonyok hozzák magukkal, hogy ez az irányzat oly hatalmas lett. A természettudományi fellendülés természetszerűen sok ember világnézetét megváltoztatta. A teljes és korlátlan gondolatszabadság bátrakká tette az embereket, lerontotta a tekintély elvét, ami káros következményekkel járhat ugyan, de amit jó magam nem tartok nagy bajnak. Az általános kulturhaladás folytán az emberiség nagyobb számú rétegei tettek szert bizonyos szociológiai és filozófiai ismeretekre, amelyek azonban eredményekben csak felületesek és sekélyesek. Ezt azonban nem akarják belátni. Mai napság Magyarországon minden félművelt ember jobb szociológus, mint például csekélységem. (Derűtség jobbról.) Ezek az urak sokkal nagyobb öntudatossággal csevegnek a lét és nemlét kérdéseiről és nem hagynak szóhoz jutni olyanokat, akik talán többet dolgoztak és nagyobb képzettségre tettek szert mint ők. Az ilyen törekvések igazi meleg ágya pedig a sajtó.

(A sajtó.)

Elismerem a sajtó nagy jelentőségét. A társadalom, az emberiség kifejlődése nem történhetett volna meg a sajtó nélkül. A legnagyobb baj itt az egészségtelen verseny, amely az egymással küzdő újságokat arra kényszeríti, hogy valósággal lexikonjai legyenek a lapok a közönségnek. A sajtó mostanában félreisméri hivatását: a tények száraz és hű regisztrálását. Most a sajtó politikát, szociológiát, etikát, mindent összehalmoz rövid és felületes közleményekbe s ferde irányba neveli a közönséget is.

Ennek következtében azután a napi újdonságokon és a politikai híreken kívül a magyar ember még egy csomó pornografiát, szociológiát, etikát, filozófiát, művészeti és tudományos dolgokat követel, azt, hogy egész szellemi szükségletét ez öt krajcáros lap elégítse ki. Így merész, sivár, impotens és improduktív szellemet terjeszt, amelyvel szemben pártkülönbség nélkül fel kell vennünk a versenyt, ha a magyar kultúra ügyét igazán a szívünkön akarjuk hordani. És ha itt küzdelemről beszéltek, ezen irányzat ellen ne tessék csendőrökre és az államhatalom erejére gondolni. Ezt a küzdelmet a magyar társadalomnak szellemi fegyverekkel kell megvívnia. Hogy azonban a magyar társadalom egységesen szállhasson szembe ezekkel a kinövészekkel, el kell kerülni mindazt, ami a társadalom egységességét megszarvarhatja, elsősorban a felekezeti viszálykodást. Keresztényeknek és zsidóknak egy törekvésben kell egyesülniök. Hiszem, hogy a magyar zsidóság bir oly morális és szellemi értékkel, hogy résztvehet e harcban. Csak hogy itt arra kell ügyelni, hogy az ellentétek a vallási meggyőződésük között mellőztessenek, ilyeneket felidézni nem szabad, mert különben a legszélsőbb radikalizmus és ateizmus győzedelmeskednék és a magyar kultúra meginogna azon a valláserkölcsei alapon, melyen most áll.

(Egyház és kultúra.)

A magyar állam nagy szerepet juttat az egyháznak a kulturális nevelésben. Az állam helyesen ismeri fel a vallásos élet nagy jelentőségét és teljes mértékben helyesléssel találkozik a vallás és közoktatásügyi miniszter urnak azon törekvése, hogy a vallás tanítás minél tökéletesebb kiépítésére gondol az állami intézetekben is.

A magyar állam megadja a lehetőséget az egyháznak, hogy a kultúra ügyét intézményeiben is előbbre vigye. A gyász korszaka volna az, melyben az egyház szerepe megszűnnék a kultúra fejlesztésében. Az egyház tevékenyebb a fejlődésre képesebbé teszi a kultúrát. Csapán a szektarianizmust, a fanatizmust, a tulhajtott kontesszionalizmust kell az oktatás ügyétől távol tartani és ez egyformán érdekei az egyházaknak és a nemzetnek.

(Az ultramontarizmus ellen.)

Tisztelt Ház! Az utóbbi időkben gyakran hallottuk a panaszt, hogy a magyar kulturpolitikában káros tendenciák érvényesülnek a nem katolikus felekezetek rovására. Én ezt a tendenciát nem észleltem és kizártam tartom a ma viszonyok között, hogy a protestáns vagy egyéb felekezetek háttérbe szorítottatnának. A veszélyt inkább abban látom, hogy az állami tanintézetekben működő liberális katolikus az ultramontán katolikkal szemben háttérbe szorítottatik. Itt a hiba, itt a veszély mely elől nem zárkozhatunk el. De a magyar katolicizmusnak is rossz szolgálatot tesz az, a ki az ultramontanizmus karjaiba akarja kergetni, hiszen a magyar katolikusoknak is az volt mindig legnagyobb erősségük, hogy meg tudták tartóztatni magukat az ilyen végletektől. Az ultramontán törekvések egyelőre lefoglalhatják talán maguknak a katolikus egyházban rejlő erőt, de második középkort nem teremhetnek többé Magyarországon. A magyar katolikusok józan többsége nem csatlakozhat ehhez az irányzathoz.

A magyar szabadságszeretet és liberalizmus hagyományainak akkor teszünk szolgálatot, ha egyformán küzdünk az ultramontarizmus ellen és az anarchisztikus tendenciák ellen. Erre kérem a liberális katolikusokat, ők adják meg a irányítást nemes a munkára.

SPORT.

+ Az olimpiai konferencia. *Budapestről* jelentik: A Nemzetközi Olimpiai Bizottság tizenharmadik konferenciájának ünnepies megnyitása ma délelőtt 11 órakor folyt le a Tudományos Akadémia disztermében. A konferencia külföldi tagjai csaknem teljes számban eljöttek a konferenciára. A konferencián a király képviselőjében József királyi herceg jelent meg és francia nyelven üdvözölte a kongresszus tagjait. Az ünnepi megnyitáson még *Hérvary* Károly gróf miniszterelnök, *Fülepp* Kálmán főpolgármester és *Coubertin* báró a konferencia elnöke mondottak beszédet. A konferencia rendkívül fontos programjának tárgyalása a délutáni folytatólagos ülésen kezdődött. — Ma este a királyi palotában ünnepi fogadás volt, amelyen a királyt József kir. herceg helyettesítette.

+ Kerületi bajnoki atletikai viadal Aradon. Az Aradi Testgyakorlók Köre (volt Aradi Postás Sport Egyesület) e hó 25-en, áldozó oszti törtökön, délután az AAK. Török Gábor-utcai sporttelepén rendezte szezonnyitó bajnoki atletikai viadalát a Magyar Atletikai Szövetség megbízásából. Egyes számokon olyan nagy számú nevezések vannak, hogy a rendező egyesület előmérkőzéseket kénytelen tartani. A viadalon való részvételüket bejelentették a Szegedi, Temesvári, Nagykikindai, Aradi Atletikai Klubok továbbá az Aradi Toldi Atletikai Klub és a rendező Testgyakorlók Köre mintegy 50 atlétával. A nevezetesebb atléták közül *Mudin István* (AAK) országos bajnok, *Kiss Gyula*, *Mézi Béla*, *Knizse Imre*, *Duffner János*, *Bukovinszky János*, *Horváth Gyula*, *Löbl József* az A. T. K. többszörös bajnokait továbbá a Temesvári kitünő atléta, többszörös bajnok *Ujlaki*. A verseny egyik legérdekesebb száma a staféta futás lesz 100+200+300+400 méter,

hol öt csapat vesz részt. A verseny kezdete 3 órákor, belépő díj: páholy 6 korona, tribün ülés 1 korona, állóhely 60 fillér, diákjegy 20 fillér.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

* Egy aradi művészlány sikere. Több ízben megemlékeztünk már Weil Magdáról, Weil József aradi államvasuti főmérnök kivételes tehetségű leányáról, aki a bécsi mesteriskola egyik legkiválóbb növendéke. A kisasszony hegedű művészetében gyakran gyönyörködött az aradi publikum és most, hogy a fiatal leány Bécsben egy hangverseny keretében fellépett, a nagy bécsi lapok a legnagyobb elismerés hangján írják róla. A dicsérő kritikákból itt adunk két szemlélynt.

A „Fremdenblatt“ ezeket írja róla: A zenegyűlés nagytermében vasárnap rendezte a mesteriskola második hangversenyét. Mendelssohn „E“ moll koncertjének harmadik részében Weil Magda kisasszony művészetében volt alkalmunk gyönyörködni. A fiatal hölgy nagy virtuozitást fejtett ki és technikája magas színvonalon áll.

Egy másik nagy lap szintén elismeréssel emlékezik meg Weil Magdáról, aki nagy reményekre jogosít és egyike a legtehetségesebbeknek a mesteriskola növendékei közül. Weil Magda — írja a lap — valamennyi kollégáját felülmúlja a kifejezés közvetlenségében és eredetiségében és meleg érzésteli játékának nagy sikere volt.

* Góthné — Harmath Hedvigről. A Vigszínház bájos művésznőjének elhunytá alkalmából egy újságíró beszélgetett Góthné Kertész Elával, akit bensőséges barátság fűzött az elhunytához.

— Szinte elképzelhetetlen, hogy nem látom többé — mondta Góthné. — Ha látta volna a hároméves kis fiával, most maga is sirna, mint én. Olyan volt ez a gyermekarcú anya, mint egy érintetlen fehér rózsza. Aki csak ismerte, bálványozta. Husvétkor már nagybeteg volt. Bent jártunk nála az urammal. Virágot vittünk neki. Rózsákat, meg barkát. Nagyon örült s összecsókolta az uramat s aztán kacagva kérdezte:

— Ugy-e, azért nem haragszol rám, mert megcsókoltam Sándort? Ez csak ilyenkor történik, ha beteg vagyok s a beteg gyermeknek minden szabad.

— No, akkor megtiltom, hogy beteg légy — mondtam neki s ő olyan szomoruan kacagott.

Mindig a kis fiut emlegette. Bálványozta az okos kis csöppséget. Nehány hét előtt épen nála voltunk a szanatóriumban, mikor a kisfiut hozták s akkor nagyon fújt a szél. A csöpp gyerek egyszerre megszólalt:

— Édes anyuskám, mit csinál a szél, mikor nem fuj?

Ezen aztán gyermekes örömmel kacagott a nagybeteg, hervadó anya, s büszke volt, hogy az ő fiacskája ilyen szellemes. Most aztán annak a drága kis fiúnak nincs többet anyja...

— És amilyen elragadó volt a színpadon s amilyen kedves az életben, olyan áldott jószívű kolléga volt. Én mindig abból tudtam meg, hogy őszinte sikerem van, hogy az én Hédim örül-e igaz lelkiből. Ha örült, bizonyos voltam, hogy nagy sikerem van. A szerepei sohasem izgatták, könnyedén, természetesen egyszerűséggel játszott, de mint háziasszony, olyan aggódalmas, pedáns, jó asszony volt, hogy a legkisebb dolgokért sirni tudott, ha nem sikerült neki. Az ura a legbájosabb, legjobb kedvű ember, akit valaha ismertem, de amióta beteg volt a szegény Hédi, nem láttam még mosolyogni sem s azt hiszem, sokáig, nagyon sokáig nem fog mosolyogni. Szegény, úgy her-

vadt el, mint egy lilium, mint egy fehér rózsza. Aki ismerte, megsiratja...

* Rendőri ügyeletes díjak a nyári színházban. Sarlot Domokos főkapitány arra kötelezte Szendrei Mihály színigazgatót, hogy a nyári színházban, míg az attrakciókat mutatja be, rendőri és tűzoltói ügyeletes díjakat fizessen, mert enélkül előadások nem engedélyezhetők. Az igazgató ez ellen a tanácshoz juttatott beadványában tiltakozott. Régi szerződésére hivatkozik, melyben a város öt artista mutatványok alkalmazására jogosítja és mentesíti mindenféle illeték és díj fizetése alól. A tanács is osztja ezt az álláspontot és legközelebbi ülésén ennek kifejezését is ad. Az ügyeletes díjak fizetéséről alkotott szabályrendelet érvényessége ugyanis nem terjeszthető ki arra az időre, amikor még ez a megállapodás keletkezett és így az igazgató részére biztosított jogok épségben tartandók.

* Attrakciók a Nyári Színházban. A keddi előadáson mutatkoztak be az *Endersek*. A közönség meglepetéssel, csodálattal szemlélte azokat a fantasztikus, keleti mutatványokat, amelyeket ezek a csodaemberek produkáltak. India, a távol Kelet minden rejtelmessége, bűbája, titokzatossága elevenedik meg ezekben a produkciókban, mintha az indiai bűbájósok, varázslók lépnének szemünk elé, hogy az ő fantasztikus, az ősidőkből származó művészetüket bemutassák. E szám óriási sikert aratott, a közönség hosszan, lelkesen ünnepelte az *Ender*-csapatot. Nagy és naponként megismétlődő sikerei vannak a többi számnak is, különösen a Mackwell-csoportnak, s a bicikli excentrikusoknak.

* A Heltai kabarében ma teljesen új műsorral szerepeltek a közreműködők. Ismét megtelt a Központi-szálloda szellős étterme diszes nagy közönséggel, amely ki nem fogyott a kitűnő szereplők ünnepléséből. Nagyon tetszettek Vanniss Ilonka, Heltai Árpád, Körmendi Ilonka, Les Pepitas nővérek, Szücs Nelly, Sziklay Benő, Horváth Gizi, Radó Sándor számai. Heltai Jenő, Garas Márton, főképpen pedig Keleti Juliska és Varjas Antal óriási sikert arattak. Színrekerült ma a Bohém élet című bájos zenéjű operett is, amelyben Huszár Károly mint vendég ragadtatta el a közönséget szép tenorjával. Kellemes meglepetést keltett Keleti Juliska fellépte az operettben. Gyönyörű éneke, művészi játéka viharos tetszést aratott. Szücs Nellyt először láttuk operettben, kellemes, cinos hangjával, temperamentumos, pajkos játékával nagyon szépet produkált. Körmendi Ilonka hasonló jó volt, mindkettőt (a két grizett) többször megtapsolták. Heltai Jenő és Radó Sándor pompás humorokkal, nagyszerű játékkal egészítették ki az összejátékot. A mai nagyszerű est műsorát — Keleti Juliska felléptével — szombatig játszáik.

* Az Uránia hírei. Szerdán kerül bemutatásra az Uránia színház tizenegy számból álló új műsora. A kinematográfia legújabb szenzációit gyűjtötte egybe az Uránia igazgatósága. Sophokles egyik halhatatlan tragédiáját Antigenét is ezen a műsoron mutatják be először. Szerdán ismét szerepel a műsoron Achim András temetése, melyet kedden mutattak be először. A csabai drámának ez a szomorú akta mélyen meghatotta a közönséget. 175

* A párisi katasztrófát, mely az issi—les—moulinauxi repülőterén játszódott le vasárnap délelőtt, már a napokban bemutatja az Uránia színház. A Gaumont filmgyárosok kinematográfáló gépei az aviatika újabb dicsőségét akarták megörökíteni és a folyton működő masina lemezeire rémes katasztrófia borzalmai rögződtek. Az Uránia színház igazgatósága távirati úton rendelte meg a történelmi jelentőségű képet és már értesítést is kapott, hogy ma holnap

bemutathatja közönségének a szomorú szenzációt. 175
* Az elhagyott Didó. A görög mitológia egyik legszebb, legtragikusabb történetét, Didó kartagói királynő tragédiáját mutatja be új műsora keretében az Apolló-színház. Trója pusztulása után Aeneas egy csapat trójaival utrakel, hogy új hazát keressenek. Kartagó partjára vetődnek, ahol az amazonok foglyul ejtik őket, s a királynő elé viszik. Didó megszereti Aeneast, szabadon bocsátja a trójaiakat, akik hamarosan el is hagyják a várost, de Aeneas ott marad. Didó kiköszarazza a numidiai királyt, s Aeneast fogadja férjül. Emiatt háború üt ki Kartagó és Numidia között, s a harc hevében Aeneas megszökik Kartagóból, a nép is fellázad Didó ellen, mert a városra romlást hozott. Didó mindent rombadőlni lát, emiatt magára és a hozzá behatóló néptömegre rágyújtja palotáját, s mindnyájan a lángban pusztulnak el. Az új műsor többi képe is mind igen sikerült alkotásai s kinematográfiainak. 177

A békéscsabai mandátum

— Kik lesznek a jelöltek. —

Távirati tudósítás.

Arad, május 23.

Tegnap délután ötven tagú békéscsabai küldöttség jelent meg Kristóffy József volt belügyminiszter budapesti lakásán. A küldöttség felajánlotta a mandátumot Kristóffy Józsefnek. Darabos János pártelnök adta át a múlt vasárnap délután népgyűlés erre vonatkozó jegyzőkönyvét és szóban is kérte, hogy vállalja el a jelöltséget.

Kristóffy válaszában ugyanazokat a kijelentéseket tette, amiket ma a csabai választópolgárokhoz intézett nyílt levelébe is összefoglalt.

— Annyi küzdelem, szenvedés és üldöztetés után — mondja a nyílt levél — amit egy nagy eszme szolgálatában elviselni kellett, nagyobb és meghatóbb elégtétel engem nem érhetett, mint az: — hogy ime, a nép nemcsak megértette eszméimet, hanem meggyőződésként magáévá is tette, sőt most világosan azt akarja, hogy ezen eszméket az ő nevében és megbízásából a parlamentben is képviseljem s a komoly politikai törekvések központjává helyezzem. Hivatkozok ezután megrongált egészségi állapotára, valamint arra, hogy parlamenti szereplésének idejét még nem látja egészen elérkezettnek és jobban szeretné még oktatni a népet az általános választójog szükségességére. Végül kijelenti, hogy elfogadja a jelöltséget, de csak azzal a kikötéssel, hogy nem kell végigcsinálnia azt a korrump magyar választási hadjáratot, amely Magyarországot Európa politikai szemétdombjává teszi. Csak tiszta, mocsoktalan és erkölcsi alapon álló mandátumot fogad el, amelyért egyetlen lépést sem tesz, nehogy ellenkezésbe kelljen jutnia elveivel. Ha Békéscsaba így is megválasztja, kötelességszerűen meghajlik a nép kívánsága előtt.

Vasárnap ismét nagy népgyűlés lesz Békéscsabán, erre leutaznak a választóliga és a reformpárt küldöttei, a kik kortesbeszédet mondanak Kristóffy mellett. Beszélni fog Hodasa Milán is tót nyelven, azonkívül Darabos pártelnök és még egy helyi szónok.

Békéscsabán különben a parasztpárt két frakciója között még mindig tart az ellenségeskedés. A Békésmegyei Híradó nyomdája ma megtagadta a lap kinyomását úgy, hogy az újság ma gépirással lekopogtatva jelent meg.

Említettük lapunkban, hogy a békéscsabai nemzeti munkapárt Fábry Sándor ny. főispán, az Acsev. vezérigazgatóját szándékozik jelölni.

Ez ügyben ma kérdést intéztünk Fábry Sándorhoz, aki a következőket jelentette ki:

— Ma kaptam meg a csabai munkapárt levelét, amelyben kérdezősködnék, hogy elvállalnám-e a jelöltséget. A levélre azonnal válaszoltam, megírtam, hogy a jelöltséget *semmi körülmények között el nem vállalom* és kérttem a pártot, hogy személyemet minden kombinációból hagyják ki.

HIREK.

— **Az időjárás.** Változékony idő, elvéve esővel és némi hőemelkedéssel, Sürgönyprognózis: Változékony, elvéve csapadék, hűvös. Déli hőmérséklet: 13-1 C.

— **A király egészsége.** A külföldön ma újból kalandos hírek terjedtek el arról, hogy a felség rosszul érzi magát. Több nagy német lap azt írta, hogy a királyt rendkívül idegessé teszi az a feszült viszony, amely közte és Ferenc Ferdinánd között támadt és amely folytonosan összetűzésekre ad alkalmat. Félhivatalos forrásból megcáfolják ezt és kijelentik, hogy a király egészségi állapota jó és a felség napi munkáját változatlan rendszerrel végzi el most is.

— **A katonai javaslatok Ausztriában.** Bécsből jelentik: Ma közzétett kommuniké jelenti, hogy legfelsőbb meghatalmazásra a kormány a képviselőháznak összeülése alkalmával elő fogja terjeszteni a véderőreform és katonai perrendtartás tervezeteit. Ezek lényegükben azonosak ama javaslatokkal, amelyeket ma a magyar országgyűlésnek benyújtottak.

— **Aehrenthal gróf a külügyminisztériumban.** Bécsből jelentik: Aehrenthal gróf külügyminiszter ma reggel Abbaziából ideérkezett és átvette a külügyminisztérium ügyeinek vezetését.

— **Bánffy Dezső állapota.** Országszerte féltéssel aggodalommal várják a Bánffy Dezső báró betegségéről szóló híreket és mindenütt osztatlan részvétellel fogadták a lesújtó véleményt, hogy a beteg menthetetlen. A tüdőgyulladás ma nem igen terjedt, az állapot ugyszólván változatlan, de a súlyos betegség ellen már tehetetlen az orvosi tudomány. Bánffy még mindig teljes apátiában fekszik, alig táplálkozik, állandóan eszméletlenül van ugyan, de nem szól senkihez, köhögési inger bántja és láthatólag nagyon szenved. A nagybeteg egész családja együtt van a bimbó-utcai palotában s az orvosok Jendrassik dr. tanár és Tibanyi Mór dr., közölték Bánffy hozzátartozóival, hogy a katasztrófa minden órában bekövetkezhet.

— **Csernoch érsek beiktatása.** Kalocsáról jelentik: Csernoch János kalocsai érsek ünnepélyes beiktatása június elsején lesz az apácák templomában, mert a székesegyház renoválásával még nem készültek el.

— **Incidens a képviselőházi ülésen.** A képviselőház mai ülésén, amikor a honvédelmi miniszter beterjesztette a véderőreformról szóló törvényjavaslatot a Ház második emeleti karzatáról több száz fehér lap hullott az ülésterembe. A fehér lapon kiáltvány volt a képviselőkhöz, amelyet a magyarországi szociáldemokratapárt figyelmezteti a képviselőket arra, hogy a trónbeszéd kötelező ígéretet tett az általános választói jog megvalósítására és most a szociáldemokratapárt követeli az általános választói jognak törvénybeiktatását. A nyomtatványt egy fiatal ember dobta az ülésterembe. Ezt előállították az V. kerületi kapitányságon, ahol igazolták. Megállapították, hogy Gyulai Sándor a neve, huszonkét éves cipészsegéd, igazolás után elbocsátották.

— **A miniszterelnök születésnapja.** Budapestről jelentik: Khuen-Héderváry Károly gróf miniszterelnök ma ülte meg a hatvanhetedik születésnapját. A miniszterelnököt ez alkalomból a politikai és társadalmi élet kitűnőségei elhalmozták jókívánságaikkal.

— **Házasság.** Albert Ferenc világi építész vállalkozó ma tartotta esküvőjét özv. Joánovits Sándorné kedves leányával Szidóniával.

— **Harmath Hedvig temetése.** Budapestről jelentik: A Vigszínháznak tragikus körülmények közt élete huszonhetedik évében elhunyt művésznőjét Harmath Hedviget ma délután fél négykor temették el óriási részvét mellett. A Lipót-körut 16. számú gyászházban már jóval a temetésre kitűzött idő előtt nagy és résztvevő közönség gyűlt össze. Megjelentek a Vigszínház összes tagjai, a többi fővárosi színház művészei, több vidéki társulat képviseltette magát, az irodalmi és művészeti egyesületek stb. A koporsóba tett halottat levitték a ház udvarára, ahol ember-ember hátán tolongott. A diszruhás rendőrök alig tudták fenntartani a rendet. A pap imája után feltették az érekkoporsót a négylovas gyászhintóra és kivitték a Kerepesi-uti temetőbe. Az uton a művésznő férje Márton Miksa dr. többször rosszul lett. Kint a sírnál a pályatársak nevében Hegedűs Gyula mondott megható gyászbeszédet, mely alatt szem nem maradt szárazon. A művésznőt a főváros által felajánlott diszszínhelyen földelték el.

— **A fekete golyó.** Budapestről jelentik: Egy fiatal orvosnövendék, Karos Ödön, a minap atyjának, aki orvos Nagykaposon, levelet írt s bejelentette, hogy meg kell ölnie magát, mert amerikai párbajban a fekete golyót húzta. Az apa nyomban táviratozott a budapesti rendőrségnek, hogy vigyázzon fiára, majd vonatra ült és Budapestre utazott. A főkapitányságról közben küldöttek egy detektívet a fiu Sándor utcai lakására, de a detektív nem találta otthon. Az ifju Karos már akkor a sógoránál, Preuss László ügyvédnél volt, aki az Oszlop-utcában lakik. Vallották rokonai és a detektív is, hogy mi légyen voltaképpen az amerikai párbajjal, de ő mindvégig titokzatos maradt s esküdözött, hogy nem árulja el ellenfelét. — A detektív végül is rokonaira bízta. — Ma reggel megérkezett az apa, a ki hír szerint egy szanatóriumban helyezte el fiát. Az ifju Karos az utolsó napokban nagyon levert volt és több ízben sirt is. Azt mondják, hogy nem amerikai párbaj keserítette el, hanem kellemetlenségei voltak a szigorlatával és ezért szomorodott.

— **Molnár Ferenc automobil balesete.** Fővárosi tudósítónk jelenti: Molnár Ferenc író, akit tíz nap előtt mérgőzés következtében a Pajor szanatóriumba vittek, ma délelőtt kijött a szanatóriumból, mert orvosai teljesen egészségesnek találták már. Molnár ma délután új automobillal jól banni, neki futott a fiakkernek, mely felfordult és az egyik ló megdőglött. Az autó utasai kiestek és könnyebb sebeket kaptak. Az író azonban idegrohama következtében ismét be kellett vinni a Pajor-szanatóriumba, ahol újból ápolás alá vették.

— **Katasztrófa a levegőben.** A strassburgi repülőversenyen Lemien és Hirk aviatikus gépjépei összeütköztek a levegőben. Lemien gépje lezuhant és utasa szörnyet halt.

— **Öngyilkosság.** Ma délelőtt megjelent az aradi rendőrségen Schiller József waggongyári munkavezető és bejelentette, hogy 20 éves Teréz nevű leánya reggel négy órakor meghalt. A vizsgálat kiderítette, hogy a leány szüleinek Választó-utca 8. szám alatti lakásán megmérgezte magát még tegnap. A tulórzékeny és beteges teremtést édes anyja valamiért rendre utasította és ez annyira bántotta, hogy felszaladt a padlásra és ott a mechanikus bátyja által használt sósavat kiitta. Kinos szenvedéstől váltotta meg a halál.

— **Németgazdák Aradmegyében.** A németországi gazdasági egyesület nagy küldöttsége ma Mezőhegyesre érkezett, ahol Deisinger Imre udvari tanácsos üdvözölte őket. Jankovics Lőrinc jószágigazgató és Szirmay Imre ménes-kari őrnagy kalauzolása mellett megtekintették az egész telepet és elragadtatásuknak adtak kifejezést. Holnap az aradmegyei Németperegremennek, ahol ez alkalomból állatkiállítás és állatdíjazás lesz. Itt Herczeg Ferenc, a kiváló író és a pécskai kerület képviselője fogadja őket Hunyár Algernon szolgabíróval.

— **Az alispán, mint cenzor.** Mármaroszigetről jelentik: A Szigeti Napló a minaposszu tudósítást közölt a mármaroszi katonaszabadtársokról. Szabó Sándor alispán ma magához kérte Horkay Elemér szerkesztőt és kérte: árulja el neki a cikk adatainak forrását. Mivel az alispán a főkapitányt is a hivatalába rendelte ez alkalomra, hogy a szerkesztő vallomását jegyzőkönyvbe foglalja, Horkay megtagadta a vallomást. Az alispán rendbirsággal fenyegette meg a szerkesztőt és megtiltotta, hogy a közöttük lefolyt jelenetet nyilvánosságra hozza. Horkay azonban tiltakozott ez ellen és otthagya az alispánt, azután pedig távirati följelentést tett a belügyminiszternél.

— **Fagykarak Aradmegyében.** E hó 22-éről 23-ára virradólag Aradmegye több községében éjjeli fagy volt, amely szerencsére a Hegyalját csak helyenkint érte és így nagyobb kárt a szőlőkben nem tett. Ménest, Pálost és Korásit a fagy megkimélte, Világoson, Galsán és Pankotán azonban a mélyebb fekvésű helyeken a szőlőkben több kevesebb kárt okozott; Muszkán és Apateleken pedig a kerti vetemények és a gyümölcsstermés egy részét pusztította el. Apateleken környékén három nap óta 7-8 fok meleg van és állandóan erős északi szél fúj.

— **A nép ítélete.** Nagykikindáról jelentik: Kondán Lázár papdi lakos ellen, akit azzal gyanúsítottak, hogy április 22-én az utcán agyonverte Gilézán Péter földbirtokost, bizonyítékok híján a bűnvádi eljárást megszüntették és a vizsgálati fogságból hazabocsátották. Mivel a községbeliek meg vannak győződve bűnösségéről, szabadlábra helyezésén a nép annyira földühödött, hogy a hazatérő Kondánt, amikor megjelent a kocsmában, megrohanták és agyonverték. A tettesek kiderítésére vizsgálatot indítottak. Kondán holttestét ma boncolták föl.

— **Hó és fagy.** Liptószentmiklósról jelentik: Egész Liptóban vasárnap óta nagy a hideg. Az egész megyében havazott. Tegnap egy juhászaláson 33 juh megfagyott. A bodafalvi völgyben térdig érő hó van. A gazdák az egész állatállományt a hó miatt kénytelenek a falvakba hajtani. — **Mátészalkáról táviratozzák:** Tegnap és mára virradó éjjeli fagy volt, mely a gyümölcsösben, szőlőkben és kapásnövényben érzékeny kárt okozott. — **Óászécsről jelentik:** Itt és a vidéken a legutóbbi két éjjeli fagy volt, mely a tengeri, bab és burgonyában nagy kárt tett.

— **Megszűnt a sertésvész.** Egry Gyula állatorvos előterjesztésére Sarlót Domokos főkapitány ma feloldotta a várost a sertésvész zárlat alól és megengedte a sertés vásárok megtartását.

— **Bojkottáló borbélyok.** Érdekes bojkott folyik most Orsován. Egy ottani állatorvos, D. D. állítólag az egyik borbélynak 21, a másiknak 30 koronával tartozik. Mintán nem fizetett, az orsói fodrászok összebeszéltek és egy közösen aláírt nyilatkozatban felhívták az állatorvost, hogy elsejéig fizesse ki a két borbélynál levő tartozását, mert különben egyik orsói borbély sem fogja megborotválni. Az állatorvos most zsarolás miatt ügyvédje, Seemayer Károly dr. utján feljelentést tett a borbélyok ellen.

— **A nyaraló és fürdőző közönség figyelmét felhívjuk Kerpel Izsó 100,000 kötetes kölcsönkönyvtárára és zenemű kölcsönző intézetére.** 2232

— **Nincs többé tabizadás.** Megérkeztek valódi amerikai, angol és francia Sandal cipők. Kaphatók Kutányi J. Arad, Vörösmarthy-utca. Telefon 335 szám. 2259

— **Francia likőrök legbiztosabb készítésére, házilag - a likőr aroma 1 üveg 60 fillim. Vojtak és Weisznal.** 1450

Színházi pletykák.

— Fővárosi levél. —

Budapest, május 23.

(Egy érdekes távirat.) Az idei szezonban a budapesti színházak legszorgalmasabb látogatói közé tartoznak József főherceg és a felesége, Augustia főhercegné. Alig múlt el hét, hogy egyik vagy másik színházban — és kivétel nélkül valamennyiben, nemcsak azokban, ahol udvari páholy áll rendelkezésükre a fenségeknek — megjelent volna vagy a főhercegi pár, vagy Augustia főhercegné az udvarhölgyével és gyakran valamelyik kis főherceg kíséretében.

A fenséges vendégek a Király-Színházat is sűrűn kitüntetik megjelenésükkel és úgy látszik, hogy az idei repertoírból főképpen a Cigányszerelem nyerte meg a tetszésüket, mert Fedák Sárinak ebben a pompás szerepében már több ízben tapsoltak. A Cigányszerelem — mely éppen ma este is színrekerül — az utóbbi hetekben ritkán szerepelt a műsoron és annak, hogy a mai est után a jövő hét csütörtökjére ismét ki van tűzve előadásra, alighanem egy érdekes távirat az oka, melyet a hét közepén kapott a Király-Színház.

A Cigányszerelem ma esti előadására ugyanis, amikor a múlt heti műsor megjelent, rögtön páholyt rendelt József főhercegék udvarmestere. Néhány nappal később aztán a következő távirat érkezett a Király-Színházhoz:

Lázár Ödön titkár urnak Király-színház

Király-utca 71.

Budapest, udvar

Tisztelettel közlöm, hogy 6 cs. és kir. fenségek vasárnap, május 21-én, a „Cigányszerelem” előadására nem méltóztatnak elmenni, azonban kérem szíves értesítését, mikor lesz felelő darab a közel jövőben műsoron.

Gróf Szapáry,
főudvarmester.

A titkár természetesen azonnal válaszolt táviratban és a Király-Színház igazgatója előzőkeny udvariassággal rögtön honorálta az udvari távirat utolsó mondatában rejtőző kérést. A Cigányszerelem a „közel jövőben” ismét szerepel a műsoron és csütörtöki előadásán így minden bizonnyal megint főhercegi kezek fognak tapsolni Zsazsának és a kitűnő együttesnek.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) A „Természetbarátok Turista társasága” aradi csoportja vasárnap, e hó 28-án, kirándulást rendez a Feredő-forráshoz. Találkozás reggel fél nyolc órakor a hegyaljai motorvasút állomásánál. Vendégeket szívesen látnak.

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ Porzolt Kálmán sajtópöre. A budapesti királyi ítélőtábla ma foglalkozott másodfokon azzal a sajtópörrel, amelyet Nádas Sándor és Jób Dániel Porzolt Kálmán ellen indítottak. Porzolt Kálmán ugyanis egy színházi kritikájában megjegyzést tett arra, hogy a Vigszínház Jób Dánielt rendezőnek szerződtette. Erre a néhány sorra válaszképpen Porzolt Kálmán erősen támadó cikkek jelentek meg a Pesti Futár című lapban. Porzolt a támadásra Gazemberek című Estilevelében válaszolt. A budapesti büntető-törvényszéknek Füzesséry bíró elnöklésével működő tanácsa felmentette Porzolt Kálmánt a vád alól azzal a megokolással, hogy a támadás a vádlott erkölcsi élete ellen irányult, a mivel szemben ő csak jogos önvédelmet gyakorolt. Főlebbzés folytán a királyi táblához került az ügy, a mely ma foglalkozott vele Eördögh András bíró előadásában. A tárgyaláson a panaszosok képviselőjében Fuchs Jenő dr. és Zboray Miklós dr., Porzolt Kálmán képviselőjében pedig Hets Béla dr. jelent meg. A bíróság nem látta szükségesnek a vizsgálat kiegészítését és a vád- és védőbeszéd meghallgatása után meghozta ítéletét. A tábla megsemmítette az elsőfoku bíróság ítéletét és büntetésnek mondta ki Porzolt Kálmánt két rendbeli becsületsértés vétségében és ezért egyenkint 100—100 korona fő- és 40—40 kor. mellékpénzbüntetésre ítélte. A büntetés végrehajtását azonban a tábla felfüggesztette a novella 1. szakasza alapján a vádlott tisztességes írói multjára való tekintettel.

§ Megtámadott közgyűlési határozatok. Az aradi első gőztégla agyag és cserépgyári gyárszövetkezési társaság ez évi április 30-án tartott közgyűlésén hozott határozatait a részvényesek egy csoportja keresettel támadta meg. A megtámadási kérvényt Kell József dr. ma juttatta el a törvényszékhez. Egész csomó alaki és anyagi okot sorakoztatnak a részvényesek a kérvényben, melyek folytán a határozatok szerintük érvénytelenek lennének.

§ A törvényszéki bíróné selyemruhája. Budapestről jelentik: Egy törvényszéki bíró felesége a múlt év december havában Vécsei Miksáné női divattermében csináltatott selyemruhát. December 6-án át is adott 13 méter selymet Vécseiné alkalmazottjának a Vécseiné azonnal ki is szabta a selymet, sőt másnap már fel is próbálta a ruhát. Mikor azonban hazaszállították a selyemruhát, a bíróné azt állította, hogy legalább 8 méter kimaradt selyemnek kell lenni. S minthogy Vécseiné kijelentette, hogy nincs maradék, a bíróné feljelentést adott be ellene sikkasztás miatt. A panaszt ma tárgyalta a budapesti büntető járásbírósnál Bezeredy dr. büntető járásbíró. A törvényszéki bíró felesége és leánya előadták, hogy felmérték a selymet, Vécseiné alkalmazottjai ellenben azt vallották, hogy a főnöknő mind kiszabta az átadott selymet. A bíróság megállapította a vádlott bűnösségét és ötven korona pénzbüntetésre ítélte a vádlottat. Az ítélet kihirdetése után zajos jelenetek játszódtak le a járásbírósnál. A védő azt állította, hogy a járásbíró a bizonyítási eljárás befejezése után eltávolította az összes feleket, ellenben a vádat képviselő ügyészi megbízott bentmaradt s mintegy 10 percig tanácskozott a bíróval, aki a tanácskozás befejezése után azonnal esőngelett, behívtá a feleket s kihirdette az ítéletet. Az ügyészi megbízott hevesen tiltakozott s kijelentette, hogy a járásbíróval nem az ítélet felől tanácskozott.

§ Visszautasított petíció. A kassai választáson Blamár Béla dr. győzött Eber Antal szemben. A kisebbségben maradt Eber-pártiak petíciójára a Kuria elrendelte a vizsgálatot négy érvénytelenségi okra. Az iratokat a vizsgálat lefolyása után fölterjesztették a Kuriahoz, a mely Sebestyén Mihály elnöklésével ma tárgyalta a petíciót. A Kuria egy órakor hirdette di az ítéletet, amelyvel a petíciót elutasította és a választást érvényesítette.

§ A vén család. Budapestről jelentik: Egy 65 esztendőös öreg ember ült ma a vádlottak padján. Stern Mór a neve, valaha szobatisztító volt s mert folyvást összeütközésbe jött a törvénnyel, szinte rendes lakója lett a fegyháznak. Nyolcszor büntették meg, többnyire csalásért. Az utolsó időben azzal font be Stern Mór néhány szegény embert, hogy házmesieri állás szerzésére vállalkozott s tőlük pár koronát csalt ki. Grébner Géza még elég jól járt, mert neki csak 10 koronájába került a dolog. Már Gyökeres Jánosnak drágábban adta.

— A háziurhoz kell utaznom, — mondta Stern Mór — és így utiköltség is kell.

— Várjuk, míg hazajön, — vélte Gyökeres.

— De késő lehet, — felelte a vén család, — mert a József-körút 33. számú házába a háziur föl akarja fogadni Lányi volt miniszter egy hülye rokonát.

Szószerint így mondta Stern Mór, de az egész dologból még annyi sem volt igaz, hogy a megjelölt helyen házmeszter kellett. A törvényszék ma a vádlottat, Timkó dr. kir. ügyész vádjára, két évi fegyházzal sújtotta. Az ítélet jogerős.

Az ARADI KÖZLÖNY telefonszámai:

Szerkesztőség (éjjel-nappal)	— — —	357
Szerkesztőség (csak éjjel használatos)	— — —	357
Irákellomás	— — —	451
Kiadóhivatal és hirdetéskezelő	— — —	451
Nyomda	— — —	451

A nagyságos Asszony fehérneműje

mindig uakló fehér és fekete marad, ha határozatlan időre, hogy annak módosításához Magyarországon használható. A Magyarországon még a legfinomabb anyagokat sem lehetne megvásárolni és ez is bizonyos szintű tisztaság, tisztább ügyvezetésű vállalkozás. Egyre több hazai és külföldi gyapjú selyem, csipke és finom fehérneműk módosításához Magyarországon (Székesfehérvár) használható.

6535

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Ujaradi gabonavásár.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ujrad, május 18.

Az időjárás menetében beállott változás a levegő jelentékeny lehűlését illetőleg aggodalmas hangok hallhatók és általános ama vélemény, hogy a hideg egyik-másik termés-éleken kárt tett.

A gabonaüzlet irányzata lauyha.

Elkelet a mai piacon:

700 mm. buza	11.—11.30
500 mm. tengeri	5.80—5.85

Zab	8.10
Arpa	8.—
Rozsa	7.60

Az árak ötvenkilogrammonként, koronákban értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Távirati tudósítás.

Budapest, május 23.

Amerika 1/2-el olcsóbb. Kínaiat, vételkedv gyenge 15 ezer mm. 5 fillérel olcsóbb.

Az árak 50 kilónként számolva:

	Déli árszám	8 órai árszám
Buza 1911. májusra	12.14—12.15	12.08—12.09
Buza 1911. októberre	11.51—11.82	11.26—11.27
Rozsa 1911. októberre	9.41—9.42	9.32—9.33
Tengeri 1911. májusra	6.42—6.43	6.41—6.42
Zab 1911. októberre	7.70—7.71	7.70—7.71

Budapesti értéktőzsde (Táv. jelentés).

Május 23.

Magyar aranyjárdék 4 ^o / _o	111.30
Magyar koronajárdék 4 ^o / _o	91.25
Magyar koronajárdék 3 ¹ / ₂ ^o / _o	79.80
Magy. földteherm. kötvény 4 ^o / _o	92.50
Horvát-szlavon földteherm. kötvény	94.—
Magyar nyeresémsorsjegy kölcsön	222.—
Tiszaszab. és szegedi sorsjegy kölcsön	151.—
Osztrák járadék papírban	92.60
Osztrák járadék ezüstbe	96.50
Osztrák járadék aranyban	115.50
Osztrák koronajárdék 4 ^o / _o	92.50
1880. évi osztrák államsorsjegy	162.—
Osztrák-magyar bankrészvény	19.85
Magyar hitelbank-részvény	811.50
Osztrák hitelintézeti részvény	641.—
Osztr.-magy.-államvasuti részvény	750.—
20 frankos arany (Napoleonkor)	19.—
Német birodalmi márka	117.82 ¹ / ₂
London vista	240.02 ¹ / ₂
Páris vista	94.82 ¹ / ₂
20 márkás arany	28.—

A Temesvári Lloyd-Társulat

terményoszármokának hivatalos árjegyzése.

Távirati tudósítás.

(Árak 50 kilogrammonként korona értékben.)

1910. Máj. 23

Buza (szokvány-minőség):

75 kilogrammos	11:05—11:10
76	11:15—11:20
77	11:30—11:40
78	11:42—11:50

Buza (Temesvári kerek. áru):

75 kilogrammos	11:00—11:05
Rozsa	8:30—8:35
Arpa	7:75—7:80
Zab	8:70—8:80
Tengeri	6:00—6:05

Budapest-Kőbányai sertéskereskedelem

Máj. 23.

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felüli súlyban — fillérig; közép páronként 300—400 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felüli súlyban 168—170 fillérig; fiatal közép páronként 251—320 kilogrammig terjedő súlyban 171—174 fillérig; könnyű páronként 250 kilogrammig terjedő súlyban 164—168 fillérig

Sertéselészám: máj. hó 10. napján volt készlet 25486 darab máj. 20—21. napján (elhajtatott) 1185 darab, máj. 20—21. napján elszállított 187 darab, május 23. napjára maradt készletben: 26884 darab.

A készlet sertés tülei irányzata lanyha.

Feloldás szerkesztő
BOLGÁR LAJOS.

Maison Steiner

eredeti párisi női kalap-kiállítás

Arad, Forray-u 2/a. Lukácsy-ház.

2118

NYÁRI SZÍNHÁZ.

szerdán, május hó 23-án:

MŰSOR:

1. Frici hipnotizál, Humoros (mozgófénykép.)
2. John Mack és Boby, világhírű "kutyája, mint tornászok.
3. Kadix, természet utáni felvétel. (Mozgófénykép.)
4. Endersek, keleti mesés mutatványok a budapesti Royal Orfeumból. Itt először.
5. Nápolyi rémek, dráma (mozgófénykép.)
6. Mackwell csoport, szenzációs akrobaták.
7. Pórujárta szoknyavadász. Kacagató (mozgófénykép.)
8. Arlo, Dolo és két társa. Komikus kerékpáros csoport.

Kezdetek este 8 és fél órakor.

Holnap szerdán, világhíratrakciók és új mozgófényképek előadása.

URANIA

mozgófénykép színház.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Ma, szerda 1911. május 24.

1. A Pó völgye. Természet után. — 2. A sintér. Humoros. — 3. Olimpiai játékok. Varieté szám. — 4. A szerelmes aggastyán. Chauvignaug drámája. Játsszák a legkiválóbb párisi művészek. — 5. A ravasz Bandika. A kis Abelard legújabb mókája. — 6. Football mérkőzés. Látványosság. — 7. A golyószóró. Humoros. — 8. Antigone. Sophokles klasszikus tragédiája. — 9. A kollégák. Humoros. — 10. Achim András temetése. Eredeti felvétel. — 11. Pathé zsurnál. Aktualitások mozgófényképekben.

Előadások 4. u. 6 órától kezdve este 11 óráig.

Helyárak: I. hely 1 kor., II. hely 80 fill., III. hely 60 fillér, IV. hely 40 fillér, V. hely 20 fillér.

Az előadásokon a cs. és kir. 33 gyalogezred zenekara játszik. — Cukrázda.

Az előadásra bármikor be lehet menni.

Ruhatár. — Buffet.

Az előadások tartama 2 óra.

APOLLÓ SZÍNHÁZ

az Andrássy-téri új Lloyd-palotában.

Urania Magyar Tudományos Színház aradi színpadja.

Ma, szerda 1911. május 24-én:

1. A Roya völgye. Gyönyörű természetutáni felvétel. — 2. Házasságközvetítő. Vigjáték. — 3. A szerencse ára. Dráma. — 4. Szakácsnék gyönyöre. Kacagató bohózat. — 5. A sors iromája. Műfilm. Dráma. — 6. Ellenszenv kopa-zság ellen. Komikus. — 7. Az elhagyott Dido. Mese a régi görög korból. 500 méteres kép. — 8. Pál vadászik. Kacagató.

Előadások délután 6 órától.

Utolsó előadás este 11 óráig.

Helyárak: Pályoly ülésenként 1 kor. Zárszék 1 kor. I-ső hely 80 fillér, II-ik hely 60 fill., III-ik hely 40 fill., IV-ik hely 20 fill.

A hölgyek kéretnek a nézőtérre kalap nélkül megjelenni.

Saját zenekar.

Műsört ingyen kapni a jegyszedőknél.

NYILTTÉR.*

Csillárok,
Villamos felszerelések
legolcsóbban

Diamant-nál

Atzél Péter-utca 2. (az udvarban.)

Bonbonniere-színpad
a „Fehér Kereszt” télikertjében.

Igazgató: Jaulus Morini.

Művezető: Weiser Jaques.

1911. évi május 24-én szerdán, 25-én csütörtökön és 26-án pénteken

csak három napon

PAPP JANCSI

a Nagy Endre-kabaret tagja, a Nyugat írói műsorával,

Ady Endre dr. Reinitz stb. dalokkal vendégszerepel.

Ezen kívül az összes szerződött tagok új műsorral.

A vendégjáték dacára a helyárak változatlanok.

Az előadás kezdete este fél 9 órakor.

Helyárak: I. hely 2 korona, II. hely 1 korona.

Van sz rencsém a n. é. közönséget tisztelettel értesíteni, hogy réz- és Vas-butorgyáramat folyó évi május hó 1-től kezdve Aradon, Józsefherceg-ut II. sz. és Karolina-utcai sarokháza helyeztem át, ahol

réz- és vas-butorokat

a legegyszerűbbtől a legmodernebb kivitelben készítek.

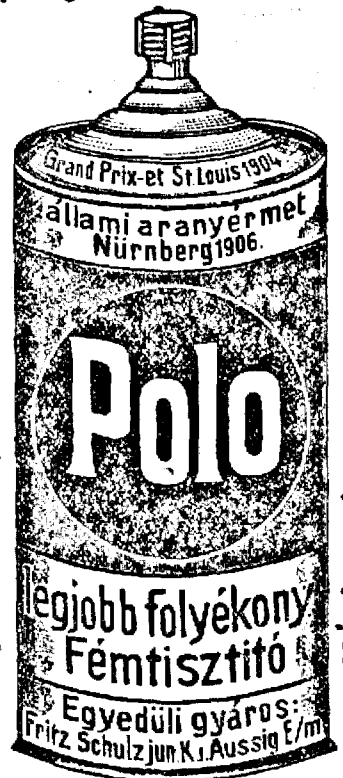
Raktáron tartok rézágákat, mosdószalokat márványlappal, ruhafogasokat és karniseket, vasbutorokat, sodrony ágybetteket és kocsilámpákat, gyermekágyakat és gyermekkoscsikat, kerti berendezéseket, tiszta mentes pénzeszekrényeket, fardőnyöket és rolettákat. Bivállalok ezen szakmába vágó lakatos, és fényező munkákat, berendezek szállodákat, vendéglők-t, kávéházakat, kórházakat és intézeteket, ebédlő, háló és nappali szobákat a legolcsóbb áron. Vidéki megrendeléseket is pontosan teljesítek.

A n. é. közönség b. pártfogását kérve, maradtam ill. tisztelettel 2.22

Gari Károly

réz- és vasbutorgyáros.

Kérjen Polo
Bádopalackok csak a törv. védett-csepp-megtakarítási-berendezéssel

Mindenütt Kapható

Kérjen ingyenpróbát

6979

Maidt és Schrod

angol uri divat és fehérnemű különlegességek üzlete

Arad, Andrássy-tér 17.

(Reinhardt-ház.)

Ajánljuk dusan felszerelt árraktárunkat, hol valódi panama kalapok 13 kor.-tól. Girárdi kalapok 2 koronától divat mellények nagy választékban I-a fehér és színes ingek 3. 50 kor.-tól, gallérok a legdivatosabb formákban. Harsányák, kesztyűk, 2168 gummi, eső és porköpenyek nagy választékban. Szolid kiszolgálás! Városi és megyei tele fon 765. Szabott árak.

Aki bort, gyümölcsöt, gabonát, butort,
Zongorát, stb.
Azonnal, vagy
rövid időn belül eladni óhajt,
aki üzletet, műhelyt, lakást, stb. kiadni kíván,
de nincs rá vevője, illetve bér-
figen gyorsan eredményhez jut, ha az **Aradi**
Közlöny kis hirdetési rovatát használja. Aki
összeköttetés és ismeretség híján házastársat, nevelőt, könyvelőt,
Zsellért, stb. keres, továbbá aki
iovat, kocsit, földet, házat, stb. venni, vagy eladni akar, ha hirdetés a hirdetésre kész
nyereség.
Aki tehát okosan számít és
pénzére nem akar mindenáron
ráfizetni,
óriási meglepetésben lesz része,
Ha mindenkor
igyekszik apróhirdetéseit
részletesen összeállítva, a hirdetés
díjának beküldése mellett, az „Aradi Közlöny“-ben
elhelyezni. A sikeres eredményt
több száz és száz eset igazolja, így tehát
érdekében áll
Sürgősen
ez ügyben
intézkedni.

Apró hirdetések.

Minden szó 4 fillér, vastagabb betűvel 8 fillér. A legkisebb hirdetés 60 fillér

Az apróhirdetések díja a szavak száma szerint számítható. Minden szó 4 fillér, feltűnőbb szedéssel 8 fillér. A vastagabb betűkkel kívánt szavak a kéziratban aláhúzással jelzendők.

Egy jóforgalmu

borbély- és fodrász-üzlet azonnal eladó. Cím a kiadóhivatalban. 2322

Ajánlom

a nagyérdemű közönség szíves figyelmébe mosó és vasoló intézetemet, ugyszintén mindennemű tisztítást elvállalok. Arad, Deák Ferenc-utca 7. Szabó Bálintné. 1062

Háztelek

480 □-os, Belvárosban, szabad kézből eladó. Cím a kiadóhivatalban. 1872

Kerpel Jzso

ajánlja 100,000 kötetes kölcsönkönyvtárát, melyben minden újdonság azonnal kapható. 80.000 kötetes zenemű-kölcsönző intézet. Előnyös vidéki bérlet zeneművekre és könyvekre. Veszek egész könyvtárakat és hangjegyeket legmagasabb áron. Üzleti könyvek, n. m. strazzák, naplók, stb. gyári raktára. Bonyolult tartási ívek készlete. A Révai Lexikon részletfizetésre is kapható. Kerpel Jzso könyv- és papirkereskedése Aradon. 1451

Jó házikoszt

házban és házon kívül, valamint egy modernül berendezett szoba 2 ur részére kapható. Szíves partifogásért esedez Kohn Adolfné, Boros Béni-tér 7. 2088

Olcsó

természetes ásványviz.

2 literes lithiumos borhegyi borviz üvegcserevel 86 fillérért kapható Kardos Miklós ásványviz raktárában Arad, Szabadság-tér 12. (Vaskapu.) 10 üveg vételénél házhoz szállítatik. Üvegbotét 12 fillér. Telefon. 2116

Egy a főzésben

tökéletes főzőnő kerestetik. Van mellette konyhaleány. Fizetés 40 koronájg. Jelentkezni lehet 2-4-ig Zrinyi-u. 2 sz. 2316

Építési szándékozom

420 □²m. területen egy emeletes modern kétszobás lakásokból álló bérházat pince nélkül Temesvárott. □²m.-kinti árajánlatok a „Temesvári Ujság“ kiadóhivatalába „Építészeti“ jelige alatt küldendők. 2300

Gyermektelen házmasterpár

kerestetik, hol az asszony a lakás takarítását végezné lakásért és fizetés mellett. Kik szobalányi minőségben hosszabb ideig szolgáltak, előnyben részesülnek. Ajánlatokat „Tiszta“ jeligére kérünk. 1795

Eladó

kitűnő minőségű bor 1909. évből 23 hektoliter és 1910. évből 60 hektoliter Kreitler Lipót urnál Ujszentanna, Aradi-ut 965. sz. 2326

Kiadó

4 szoba, fürdő-szoba, összes mellék-helyiségekkel, villany-világítással ellátott, teljesen külön álló földszintes lakás azonnal, vagy május hó 1-re. Ugyanott egy utcai bejáratú, száraz világos műhely, vagy raktárhelyiség kiadó. Hasszinger-utca 5. sz. 939

Málna szörpöt

legfinomabb minőséget 5 kilogrammos kannában 7¹/₂ koronáért bérmentve küld Gyógyszertár Nagyhalmágyon 2203

Kiadó

Belvárosban új házban két négy szobás modern lakás, parkirozott udvarra néző teraszszal novemberre. Elő, fürdő és két szobából álló kerti lakás is kiadó. Telefon 464. 2273

Centrumban

ur emberek kitűnő ebéd, vacsorakosztot kaphatnak. Családok házon kívül. Egy alig használt kerékpár eladó. Cím a kiadóhivatalban. 2321

Keresünk vételre

modern könyveket, egész könyvtárakat Ingusz I. és Fia könyvkereskedése Arad, Andrassy-tér 16. Monarch Irógép. Képviselőből visszamaradt teljesen új 650 K helyett 500 korona. 555

Gyakorlott

szőlőkezelő Aradon vagy vidéken zöld ojtásra napi 8 koronáért azonnal munkát vállal. Címe Kovács István Dohány-utca 9. 2325

Eladó modern magánház

Kapa-utca 45/b. szép ur lakással, villany, vízvezeték, arnyas udvar, kert termőszőlővel, fiatal gyümölcses fákkal. Értekezhetni a déli órákban 3-ig ugyanott, 2120

10401-1911. sz.

Hirdetmény.

Ezennel közhírré tesszük, hogy a cs. és kir. közös hadseregbeli hadapródiskolákban magyar honos ifjak részére fentartott mintegy 300, egész ingyenes magyar állami alapítványi magán alapítványi és tandíjfizetéses hely fog az 1911-1912. tanév kezdetén betölteni.

A részletes felvételi feltételek a városi katonaiügyi osztályban betekintheők.

Arad, 1911. május hó 18-án.

A városi tanács.

Költözők figyelmébe!

Villamos világítási berendezéseket

csillárokkal

együtt kedvező fizetési feltételek mellett szerez és szállít 1789

KOCH DÁNIEL

villamoscsengő és telefonberendezési vállalkozó Arad, Deák Ferencz-u. 42.

Nagymennyiségű

maculatura

jutányos áron

eladó.

854-911. g. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a tüzoltó laktanyákon istálló átalakítás iránt folyó évi május hó 29-én d. e. 10 óraker árlejtést tart.

Kikiáltási ár 984 korona 25 fill. Bánatpénzül leteendő a kikiáltási ár 5%-a készpénzben vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árlejtésen részvenni csak írásbeli ajánlatokkal lehet.

Az írásbeli ajánlatok lezártan nyújtandók be s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánatpénz mellékelve van, s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az árlejtési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árlejtési feltételek a gazdasági tanácsnok urnál az árlejtést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székeének 1911. évi május hó 15-én tartott üléséből.

A gazdasági szék.

6884-1911

Hirdetmény.

Miután a közadók kezeléséről szóló 1883. évi XLIV. t.-cz. 39. §-a értelmében a folyó évi II. negyed adórészlet esedékességének határideje már lejárt, az adózók ezennel hirdetményileg is felhivatnak, hogy a f. év II. negyed adórészletét most már a késedelmi kamatok s esetleg intési díjal együtt, nemkülönbén már szinte esedékes ipartestületi díj, egyházi adó illeték, vízszabályozási költség, hadmentességi-díj, utadó és csatornázási költség tartozásait és munkás betegsegélypénztári hozzájárulásait azonnal fizessék be, mert elenkező esetben a regibb díj- és adótartozásaik azonnal a f. évi II. negyed adórészlet pedig május hóban a késedelmi kamattal együtt végrehajtás útján s a végrehajtási díjak felszámítása mellett fognak behajtatni és pedig oly módon, hogy a II. negyed adórészletre nézve május hó 2-től kezdve a zálogolás fog megejitetni, s amennyiben ennek daczára az adó- és hadmentességi díj és egyéb hátralék járulékaival együtt a zálogolás foganatosításától számítandó 15 nap alatt nem törlesztetnek, a lefoglalt ingók nyilvános árverésen el fognak adatni.

Aradon, 1911 évi május hó 15-én.

A városi adóhivatal.

Nagy Sándor

szobrász

Arad, Kossuth-utca 4. sz.

(Márosvitz kőfaragó telepén.)

Készít művészi kiviteitű figurális és dekoratív

szobrász munkákat

n. m.: portrékat természet és fénykép után, sírmlékeket, mindennemű iparművészeti tárgyakat, modern épület, díszítő szobrászmunkákat, terakotta, kő, gipsz, cement, stb. anyagokból és azok javítását elvállalja a legolcsóbb árért. 4407

Versenyen kívüli árak!

Selyem tafet-szoknya minden színben	5 50
Moire selyem-szoknya	3 90
Mosó alsószoknyák minden színben	1.60

Reformfűzők 3.50

Nyári kezyük 20 krajcártól feljebb.

Remek szép réz karnis 1.75

a kirakatban látható. ::

Vitrage rud 15, 18, 25 krajcár.

Csipke-maradékok félárban.

Fehér, fekete, krème, drapp csipkék és betétek 50% áreszállítással kiárúsítva, amíg ezen készlet tart. — Megtekinthető vételkényszer nélkül.

Jól mosható ruháznak, remek színek; piros fehér és fekete is, métere 35 krajcár. Mosó delainek és cretonok legujabb mintákban 30 krajcártól feljebb. Selyem batisztok, 150 minta, olyan mint a valódi selyem, métere 50 krajcár.

Feltűnő olcsóság! női hosszú lüsterköppeny, tegethof, szürke és fekete színben 6.50 frt. Finomabb 8—9 frt.

Kérem a kirakatokat megtekinteni :: ::

1901

Női ingek, corsettek, nadrágok és szoknyák csiffonból és batisztból nagy választékban.

Kiszolgáláshoz 1 ügyes leány ajánlatát kérem. — Tanulók 20 K. fizetéssel felvétetnek, csakis jobb családból.

Női- és leányka napernyők minden nap érkeznek.

HOFFMANN SÁNDOR

ARADON, SZINHÁZ-ÉPÜLET.

DISZMŰMUNKÁK

MONTIROZÁSOK

IRÓMAPPÁK.

TELEFON 151. SZ.

ARADI NYOMDA

KÖNYVKÖTÉSZETE

ARADON A LEONKOVITSZ UTCA SZÁM 10. ALATTI VASÚTÍ PÁLYÁN

NYOMDÁK ÉS LEONKOVITSZ UTCA SZÁM 10. ALATTI VASÚTÍ PÁLYÁN

PERKEL FELSZERELT

KÖNYVKÖTÉSZETEINKET,

MAJ. A LEONKOVITSZ UTCA SZÁM 10. ALATTI VASÚTÍ PÁLYÁN

DISZTŐKEZELÉST KÉSZÍTEK

DISZDOBOZOK

FÉNYKÉPTARTÓK

MMATÓR KÖTÉS.